

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Економічний факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
НА ТЕМУ:
«ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ
СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ»**

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА
ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітня програма ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ
РИНОК

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Виконавець:

Аліна ЛУК'ЯНЕНКО,
студент 2 курсу, гр. ЕФз-61

Науковий керівник:

Дар'я ЗАГОРСЬКА,
кандидат економічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота магістра допущена до захисту
рішенням кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол № _____ від «___» _____ 2025 р.

Зав. кафедри _____ проф. Ольга ГЛУЩЕНКО

підпис

Харків 2025

АНОТАЦІЯ

Лук'яненко А.В. Формування і використання страхових резервів страхової компанії. - Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра.

Спеціальність 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітня програма «фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. - Харків, 2025.

У роботі досліджуються ключові аспекти формування та використання страхових резервів у страховій діяльності, що є важливою складовою фінансової стійкості страхової компанії. Вивчаються теоретичні основи страхових резервів, їх функції та роль у забезпеченні виконання зобов'язань перед клієнтами. Окрема увага приділена нормативно-правовому регулюванню формування страхових резервів в Україні, зокрема вимогам, що визначають правила резервування, та стандартам, що їх супроводжують.

Аналіз фінансового стану та структури резервів страхових компаній в Україні дозволяє виокремити проблеми, що виникають при їх формуванні, зокрема відсутність єдиного підходу до оцінки резервів, їх недостатність або неадекватність до ризиків, а також низька якість деяких резервів.

Особливу увагу приділено порівнянню українського досвіду з міжнародними практиками у сфері резервування, що дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії для страховиків в Україні. Робота також містить рекомендації щодо вдосконалення системи управління страховими

резервами, поліпшення актуарної практики, покращення нормативно-правової бази та адаптації до міжнародних стандартів.

Ключові слова: страхові резерви, фінансова стійкість, нормативно-правове регулювання, страхова компанія, актуарний аналіз, міжнародні стандарти.

ABSTRACT

Lukianenko A.V. Formation and Use of Insurance Reserves in an Insurance Company. - Manuscript.

Thesis of master's degree.

Specialty 072 – finance, banking, insurance and stock market

Educational Program - " finance, banking, insurance and stock market"

V. N. Karazin Kharkiv National University. - Kharkiv, 2025.

The work examines key aspects of the formation and use of insurance reserves in insurance activities, which is an essential component of the financial stability of an insurance company. The theoretical foundations of insurance reserves, their functions, and their role in ensuring the fulfillment of obligations to clients are studied. Special attention is given to the regulatory framework for the formation of insurance reserves in Ukraine, specifically the requirements that define the rules for reserving and the accompanying standards.

An analysis of the financial condition and structure of reserves in insurance companies in Ukraine highlights the problems that arise in their formation, including the lack of a unified approach to reserve assessment, their inadequacy or insufficiency in relation to risks, and the low quality of some reserves.

Particular attention is paid to comparing the Ukrainian experience with international practices in the field of reserving, which allows for the identification of the most effective strategies for insurers in Ukraine. The work also provides recommendations for improving the system of insurance reserve management, enhancing actuarial practice, improving the regulatory framework, and adapting to international standards.

Keywords: insurance reserves, financial stability, regulatory framework, insurance company, actuarial analysis, international standards.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І	
ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ	
1.1. Економічна сутність страхових резервів та їх роль у фінансовій стійкості страхової компанії.....	7
1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності формування та використання страхових резервів.....	12
1.3. Нормативно-правове регулювання формування страхових резервів в Україні.	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТРУКТУРИ	
РЕЗЕРВІВ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	
2.1. Аналіз структури та джерел формування страхових резервів.	30
2.2. Оцінка ефективності використання страхових резервів	44
2.3. Проблеми формування та використання страхових резервів в українських страхових компаніях	54
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО	
ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ	
РЕЗЕРВАМИ	
3.1. Міжнародний досвід управління та формування страховими резервами	70
3.2. . Перспективи розвитку формування та використання страхових резервів в Україні	80
3.3. Рекомендації щодо вдосконалення системи формування страхових резервів в Україні.....	84
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	92
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю забезпечення стабільності та надійності страхового ринку України в умовах економічної нестабільності та постійних викликів. Одним із ключових елементів фінансової стійкості страхової компанії є ефективне формування та використання страхових резервів. Резерви дозволяють страховим компаніям виконувати зобов'язання перед клієнтами, зберігаючи їхню платоспроможність у разі настання страхових подій. Проте в умовах сучасного українського ринку страхування, де спостерігаються високий рівень конкуренції та зовнішньоекономічні загрози, існує потреба у вдосконаленні підходів до формування страхових резервів.

У зв'язку з цим, дослідження механізмів формування та використання страхових резервів є надзвичайно важливим для розвитку не лише окремих страхових компаній, але й всього ринку страхування в Україні в цілому. На тлі зростаючої конкуренції, нестабільності на фінансових ринках і адаптації до міжнародних стандартів, правильне формування резервів і ефективне управління ними можуть стати ключем до стабільності та розвитку компанії. Крім того, ефективне резервування дозволяє знизити рівень фінансових ризиків і підвищити надійність і довіру до страхової галузі, що є важливим фактором для залучення нових клієнтів і партнерів.

Метою магістерської роботи є дослідження сучасного стану формування та використання страхових резервів в Україні.

Для досягнення мети дослідження були визначені такі завдання:

1. Вивчити теоретичні аспекти формування та використання страхових резервів.

2. проаналізувати нормативно-правове регулювання формування страхових резервів в Україні.
3. оцінити ефективність використання резервів на прикладі конкретних страхових компаній.
4. дослідити проблеми і бар'єри на шляху до оптимального використання резервів.
5. розробити рекомендації щодо ефективного використання страхових резервів.

Об'єкт дослідження – система формування та використання страхових резервів в українських страхових компаніях як елемент забезпечення фінансової стабільності та виконання зобов'язань перед клієнтами.

Предмет дослідження – процеси, методи та підходи до оцінки ефективності формування та використання страхових резервів у страхових компаніях України.

Методи дослідження. Для досягнення мети кваліфікаційної роботи застосовано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Метод наукової абстракції використано для узагальнення теоретичних засад формування страхових резервів; аналіз, синтез, індукцію та дедукцію - для розкриття їх економічної сутності та ролі у забезпеченні фінансової стійкості страховиків. Методи спостереження, порівняння, групування та узагальнення застосовано під час дослідження структури й динаміки резервів на основі статистичних матеріалів страхового ринку України. Порівняльно-правовий метод використано для аналізу нормативно-правового забезпечення та вимог НБУ щодо резервування. Системний і факторний аналіз дали змогу оцінити вплив ринкових, економічних та регуляторних чинників на процес формування резервів, а графічний і табличний методи - узагальнити результати та відобразити ключові взаємозв'язки. Сукупність застосованих методів забезпечила комплексність дослідження та обґрунтованість отриманих висновків.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність страхових компаній в Україні, зокрема Закон України «Про страхування», а також постанови Національного банку України, що визначають вимоги до формування страхових резервів і фінансової звітності страховиків. Окрім цього, робота ґрунтується на наукових публікаціях та монографічних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених, які досліджують питання ефективного управління страховими резервами та актуарного аналізу. До інформаційної бази також належать статистичні дані, що відображають поточний стан та розвиток страхового ринку України, зокрема матеріали Державної служби статистики України. Важливим джерелом інформації є фінансові звіти провідних страхових компаній, що дають уявлення про їхні резерви, активи та зобов'язання.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи. Найбільш суттєвими науковими результатами магістерського дослідження, що відзначаються новизною, є наступні:

- визначено основні проблеми формування страхових резервів на українському ринку;
- обґрунтовано необхідність адаптації української практики до міжнародних стандартів;
- проведено прогнозування майбутніх ризиків та адаптація системи резервування до нових умов ринку;
- перевірено ефективність застосованих методів у практичному контексті
- запропоновано методи щодо оптимізації управління резервами з урахуванням нових підходів.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування та використання страхових резервів в українських страхових компаніях.

Результати дослідження можуть бути застосовані для покращення фінансової стійкості страховиків, зокрема через оптимізацію резервування, впровадження нових актуарних моделей та адаптацію міжнародних стандартів обліку.

Результати дослідження мають прикладну цінність для покращення платоспроможності страховиків, підвищення якості оцінки ризиків та забезпечення більшої прозорості страхових операцій. Частина висновків та аналітичних напрацювань була апробована через публікацію моєї статті у журналі «Наукові перспективи» на тему «Формування і використання страхових резервів страхової компанії», що підтверджує наукову новизну й практичну цінність отриманих результатів.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 101 найменування і 3 додатків , містить 1 схему та 9 таблиць . Загальний обсяг роботи – 110 сторінок. Основний зміст дипломної роботи викладено на 81 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ

1.1. Економічна сутність страхових резервів та їх роль у фінансовій стійкості страхової компанії.

Страхові резерви - це фінансові кошти, які страхова компанія повинна створити для забезпечення майбутніх виплат за страхових випадків. Вони є частиною фінансових зобов'язань страховика, що виникають в процесі виконання його діяльності і необхідні для покриття майбутніх фінансових потреб, зумовлених страховими подіями. Страхові резерви виконують кілька ключових економічних функцій, зокрема забезпечують ліквідність, стабільність і фінансову надійність страхової компанії, а також гарантують виконання зобов'язань перед клієнтами.

Формування страхових резервів - це процес акумулювання частини страхових премій, що надходять до страхової компанії, з метою майбутнього використання для виплат за страховими випадками. У більшості випадків страхові компанії не виплачують клієнтам страхові суми негайно після укладення договору, тому частина коштів повинна бути акумульована в резерві на майбутнє. Розмір резерву залежить від кількості, типу та ймовірності настання страхових випадків, а також від інших факторів, таких як тривалість страхового періоду, витрати на врегулювання претензій і рівень адміністративних витрат.

З економічної точки зору, страхові резерви виконують функцію стабілізації грошових потоків страхової компанії. Премії, які сплачують страхувальники, не є відразу витраченими на виплату компенсацій за страхові випадки. [1] Це дозволяє страховій компанії зберігати стабільні фінансові потоки, акумулюючи кошти на рахунках і забезпечуючи належну ліквідність для здійснення виплат, коли настане час.

Страхові резерви є одним із найбільш важливих елементів для забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Вони відіграють критичну роль у виконанні зобов'язань перед клієнтами, оскільки гарантують своєчасні виплати у разі настання страхових випадків. Згідно з умовами договору, страховик зобов'язаний компенсувати збитки за умовами страхового полісу, але для цього необхідно мати достатній рівень резервів. Без їх формування компанія може опинитися в ситуації, коли не матиме достатньо коштів для виконання своїх зобов'язань, що веде до втрати довіри клієнтів, фінансових проблем і навіть банкрутства.[4;5]

Основною функцією страхових резервів є створення необхідних фінансових ресурсів для забезпечення виплат клієнтам. Це дозволяє страховій компанії здійснювати виплати навіть тоді, коли на ринку виникають фінансові труднощі або коли кількість заявок на виплати значно зростає. Резерви є своєрідною "подушкою безпеки", яка дозволяє компанії підтримувати фінансову стабільність навіть в умовах значних страхових виплат або масових страхових випадків, таких як природні катастрофи чи великі аварії.

Додатково резерви виконують роль у покритті непередбачуваних зобов'язань. Страхові компанії можуть стикатися з великими збитками через події, які важко спрогнозувати, такі як стихійні лиха або надзвичайні ситуації, що викликають велику кількість заявок. У таких випадках наявність резервів є обов'язковою умовою для забезпечення фінансової спроможності компанії. Якщо резерви не були створені або вони є недостатніми, компанія може опинитися в ситуації, коли їй не вистачить коштів для покриття зобов'язань, що призведе до серйозних фінансових ускладнень і навіть до її ліквідації.

Також резерви забезпечують стабільність діяльності страхової компанії. Вони дозволяють компанії зберігати рівновагу між доходами та витратами, адже страхові премії, які надходять від клієнтів, не

витрачаються відразу, а акумулюються на рахунках для майбутніх виплат. Це дозволяє компанії не лише виконувати зобов'язання вчасно, а й не залежати від тимчасових змін ринкових умов, таких як економічні кризи чи інфляційні процеси.

Крім того, резерви є важливим елементом для виконання вимог регуляторів та держави. В Україні страхові компанії зобов'язані дотримуватися нормативів щодо мінімального рівня резервів, що дозволяє забезпечити їх платоспроможність і запобігти виникненню фінансових труднощів у майбутньому. У разі недостатнього резервування компанія може потрапити під контроль регуляторів і навіть втратити ліцензію на ведення діяльності.

В кінцевому підсумку, страхові резерви мають ключове значення для забезпечення виконання зобов'язань страхової компанії, її стабільності та здатності працювати на ринку. Вони виступають гарантією того, що компанія буде здатна своєчасно здійснювати виплати та покривати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами. Чим надійніше і точніше сформовані резерви, тим стабільнішою та довгостроковою буде діяльність страхової компанії, що створює основи для її успішного функціонування в умовах мінливого ринку.

Створення страхових резервів є важливою частиною стратегічного фінансового планування страхової компанії. Вони не лише забезпечують можливість виплатити клієнтам компенсації, але й сприяють фінансовій стабільності компанії, знижують рівень фінансових ризиків і покращують її здатність адаптуватися до змін у ринкових умовах. Водночас, правильне формування резервів дозволяє компанії ефективно управляти своїми фінансами і забезпечувати прибутковість. У випадку, якщо резерви формуються недостатньо точно або занадто великі, це може призвести до незбалансованості у фінансових потоках, що погіршить ефективність компанії. [6]

Важливою частиною процесу є також моніторинг і коригування резервів залежно від змін у ризиках, що може потребувати перегляду актуарних моделей і методів оцінки. Це дозволяє страховикам адаптуватися до змін у попиті, економічній ситуації або зовнішніх шоках.

Для страхової компанії наявність достатніх резервів є важливим фактором довіри клієнтів. Клієнти повинні бути впевнені в тому, що компанія зможе виконати свої зобов'язання у разі настання страхових подій. Високий рівень резервів підтверджує здатність страховика виплачувати страховки, навіть якщо кількість заявок значно збільшиться або настануть надзвичайні ситуації. Це допомагає зберегти довіру і залучити нових клієнтів, що в свою чергу сприяє розвитку бізнесу та укріпленню фінансової стабільності компанії.

Національна страхова система є відкритою системою, існують інші, пов'язані з нею системи, що впливають на неї, та на які вона теж впливає (наприклад, пов'язана з економікою та державними фінансами). Встановлюючи межі страхової системи, можна із врахуванням зовнішнього середовища, визначати системи, які перебувають під її контролем, а які залишаються поза ним. Систему страхування можна класифікувати за ознаками: суб'єктів, об'єктів та відносин страхування. У таблиці 1.1 наведено класифікацію суб'єктів, об'єктів та страхових відносин. [2;3]

Таблиця 1.1.

Класифікація суб'єктів, об'єктів, відносин страхування

Суб'єкти страхування	Представники суб'єкта
Страховики	Держава та юридичні особи (страхові компанії, страхові фонди тощо)
Страхові компанії	Комерційні, державні
Страхувальники	Юридичні та фізичні особи
Застраховані	Фізичні особи
Вигодонабувачі	Фізичні особи
Оцінювачі страхових ризиків і розмірів страхування	Юридичні та фізичні особи
Об'єднання страховиків	Пули, спілки, асоціації, суспільства взаємного страхування тощо
Органи державного регулювання страхування	Національний банк України, органи законодавчої та виконавчої влади, суди тощо
Найменування відносин	Характеристика
Правові	Права та обов'язки суб'єктів за договором страхування; правові відносини суб'єктів страхування з органами державної законодавчої, виконавчої та судової влади
Економічні	Економічні умови договору страхування, економічні відносини суб'єктів страхування з органами державної влади
Ринкові	Страхові тарифи та страхові премії; відносини суб'єктів страхування на страховому та фінансовому ринках
Адміністративні	Відносини страховиків з органами державного регулювання страхування

Примітка. Розроблено автором.

Таблиця показує, що страхування є складною і багатогранною системою, де кожен суб'єкт має важливу роль у процесі управління ризиками, формуванні резервів і забезпеченні фінансової стабільності та стійкості компанії. Визначення чітких відносин між усіма учасниками цього процесу, а також чітка класифікація об'єктів страхування, є необхідними для створення прозорого та ефективного механізму страхового ринку. Розуміння цих аспектів дозволяє страховикам краще управляти своїми зобов'язаннями та ризиками, що в свою чергу підвищує довіру клієнтів і забезпечує стабільність на ринку страхування.

1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності формування та використання страхових резервів.

У сучасних умовах для страхової галузі в Україні, так само як і в інших державах із ринковою економікою, питання формування та ефективного використання страхових резервів виступає одним із ключових елементів забезпечення стабільності, платоспроможності та конкурентоспроможності страхових компаній. Страхові резерви - це фінансовий механізм, який покликаний гарантувати можливість виконання зобов'язань перед страхувальниками при настанні страхових випадків або при реалізації довгострокових зобов'язань (як у випадку страхування життя).

Водночас, ефективність формування та використання таких резервів не може обмежуватися лише нормативним відповіданням; важливим є запровадження методичних підходів, що дозволяють оцінити, наскільки резерви:

- адекватні до прийнятого ризику та страхових зобов'язань,
- оптимально структуровані з точки зору ліквідності, диверсифікації та інвестиційної привабливості,
- використовуються відповідно до інвестиційної та фінансової політики страхової організації з урахуванням її стратегічних цілей.

У науковій та практичній літературі запропоновано різні підходи до такої оцінки. З одного боку - традиційні методи фінансового аналізу, адаптовані під специфіку страхових компаній, які включають аналіз ліквідності, платоспроможності, структури капіталу та страхових резервів, а також узагальнені інтегральні показники фінансової надійності.[24;25] З іншого - більш сучасні та спеціалізовані підходи, що враховують характер страхової діяльності, довгострокові зобов'язання, ризики коливань ринку та інвестиційної політики, а також мають за мету відповісти на запит на прозорість і прогнозованість при управлінні фінансовими ресурсами страховика. [26]

Однак, для українського страхового ринку характерна значна недосконалість концептуального й методичного забезпечення - питань, пов'язаних із чітким визначенням поняття «фінансова спроможність страховика», її структурою, роллю страхових резервів у формуванні такої спроможності, а також критеріями та індикаторами оцінювання. [27] Це зумовлює потребу в системному дослідженні, узагальненні сучасних підходів і адаптації міжнародних стандартів до умов українського ринку.

У 2023 р. у дію введено нове Положення про порядок формування страховиками технічних резервів, яке встановлює правила формування технічних резервів страховиків за видами страхування, окрім страхування життя.

У низці наукових праць (зокрема, дослідження І. Аберніхіна та колективу [87]) наголошується, що резерви - один із ключових елементів

фінансової стійкості страховика: лише за умови достатнього рівня резервів компанія здатна виконати зобов'язання перед застрахованими.

При цьому використовуються як окремі фінансові показники (коефіцієнти), так і інтегральні індекси/методики (score-card / комбіновані моделі), що враховують одночасно декілька аспектів: ліквідність, структуру капіталу, співвідношення власних коштів до резервів, рівень залежності від перестраховування, диверсифікацію портфеля тощо. [27]

Наприклад, один із запропонованих підходів використовує таку формулу загальної «коефіцієнта фінансової надійності» страховика:

$$K_r = K_l \cdot K_s \cdot K_p, \quad (1.1)$$

де K_l - показник ліквідності, K_s - показник платоспроможності (solvency), K_p - показник рентабельності. [29]

Проте такий підхід має суттєві обмеження: він не враховує специфіку страхового бізнесу - зокрема, терміновість страхових зобов'язань, характер ризиків, довгострокові зобов'язання (у випадку life insurance), а також не дає нормативних «еталонних» значень, що ускладнює між-компанійне порівняння. [30]

Водночас, методичні дослідження наголошують, що для страховиків доцільно використовувати інтегровані моделі, які об'єднують:

- аналіз структури капіталу (власні кошти, резерви, залучені кошти);
- показники ліквідності та платоспроможності;
- ризикові вимірювання (залежність від перестраховування, концентрація ризиків, диверсифікація портфеля) [28]
- оцінку якості активів та їх відповідності страхових резервів (структурне інвестування, ліквідність, адекватність до зобов'язань).

[5]

АктUARні та статистичні методи резервування відіграють ключову роль у процесі оцінки майбутніх зобов'язань страхової компанії. Вони дозволяють страховикам прогнозувати розміри страхових резервів, що необхідні для забезпечення виплат за страховими договорами, з урахуванням різних ризиків, зокрема майбутніх страхових випадків та вартості страхових премій.

Для нетермінованих або короткострокових страхових договорів, таких як загальне страхування чи страхування майна, використовуються класичні методи резервування, зокрема метод Chain Ladder та метод Bornhuetter–Ferguson. Ці методи дозволяють на основі історичних даних прогнозувати майбутні зобов'язання страхової компанії, зменшуючи ймовірність значних фінансових втрат або недооцінки резервів.

Метод Bornhuetter–Ferguson особливо корисний, оскільки він враховує як фактично зареєстровані або сплачені претензії, так і "очікувані" збитки. Цей метод базується на апіорному коефіцієнті збитковості, що дає змогу більш точно оцінити резерви, особливо в ситуаціях, коли частина вимог ще не була заявлена або не врегульована. Завдяки цьому, він зменшує ризик недооцінки резервів, що особливо важливо для довгострокових або комплексних страхових продуктів.

Крім того, з розвитком актуарної науки з'являються нові підходи до резервування. Сучасні стохастичні моделі, такі як тривимірні моделі для claim reserving, дозволяють оцінити не лише очікуваний розмір резервів, але й розподіл ймовірностей для кожного випадку, а також ризик "хвоста" (tail risk), що є важливим для стрес-тестування та управління ризиками. Такі моделі дозволяють краще оцінити ймовірність надзвичайних подій, що можуть призвести до великих збитків, і своєчасно коригувати резерви.

Впровадження міжнародних стандартів обліку, зокрема IFRS 17, який набрав чинності з 1 січня 2023 року, також надає страховикам нові інструменти для оцінки зобов'язань. Згідно з цими стандартами,

зобов'язання за страховими контрактами мають відображатися як дисконтовані очікувані грошові потоки з урахуванням ризиків. Це дозволяє компаніям більш адекватно оцінювати майбутні зобов'язання та підвищує прозорість у фінансовій звітності.

Отже, застосування цих сучасних методів резервування дозволяє страховим компаніям точніше оцінювати майбутні витрати та зобов'язання, що є критичним для їхньої фінансової стійкості та здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами навіть у випадку непередбачених подій.

Сучасний український ринок постійно стикається з певними викликами. Наприклад, такими як стресові чинники: зовнішньо-економічна нестабільність, валютні коливання, зростання інфляції, ризики, пов'язані з військовою агресією - усе це впливає на платоспроможність страховиків, які формували резерви у валюті або робили інвестування в активи з девальваційним ризиком.

За результатами нещодавнього дослідження (2023 р.) групи страховиків в Україні - після кластерного та факторного аналізу - було виявлено, що ключовими детермінантами фінансової стабільності залишаються: коефіцієнт фінансової автономії, структура капіталу, якість активів та стабільність фінансування (навіть більше, ніж просто розмір страхових резервів).

Це означає, що навіть за наявності формальних резервів, їх якість (ліквідність, відповідність зобов'язанням, диверсифікація ризиків) може бути недостатньою - тому методичні підходи мають враховувати не лише кількість, а й якісні характеристики резервів та активів, які ними забезпечені.

Методика дослідження оцінювання ефективності формування та використання страхових резервів включає кілька етапів, що дозволяють комплексно оцінити резерви страховиків з різних точок зору -

нормативної, фінансової, актуарної та інвестиційної. Ось розгорнута методика, яка охоплює основні етапи дослідження:

- Збір даних.

Перше, що необхідно для проведення дослідження - це збір фінансових даних компанії за кілька років (найчастіше 3–5 років). Ці дані повинні включати:

- Фінансові звіти: баланс, звіт про фінансові результати, додаткові розшифровки по резервам;
 - Дані щодо страхових резервів: рівень формування та використання резервів для кожного виду страхування, типи резервів (резерв премій, резерви збитків, резерви IBNR тощо);
 - Дані про перестраховування: рівень ризиків, переданих перестраховальникам, частка перестраховування в портфелі страховика;
 - Звітність по активам і зобов'язанням: структури капіталу, типи активів, ліквідність.
- Аналіз фінансової стійкості та надійності.

Для оцінювання ефективності формування і використання страхових резервів важливо також здійснити фінансовий аналіз:

- Коефіцієнт фінансової надійності (коефіцієнт ліквідності, платоспроможності, рентабельності) – для цього використовуються дані з фінансових звітів страховика;
- Оцінка співвідношення резервів до премій (Reserves/Premiums) - цей коефіцієнт дозволяє зрозуміти, наскільки резерви відповідні отриманим преміям. Це важливий показник ефективності формування резервів;
- Аналіз динаміки резервів і їх адекватності - оцінка того, чи резерви збільшуються пропорційно збільшенню премій або зобов'язань. Це допоможе оцінити здатність компанії дотримуватися принципу "своєчасного" формування резервів;

- Класифікація та оцінка видів резервів.

Наступним кроком є класифікація резервів за видами (резерв премій, резерв збитків, резерви IBNR, резерви на майбутні зобов'язання) та оцінка їх адекватності для виконання зобов'язань. Ключові елементи:

- Резерви премій - розрахунок на основі фактично отриманих страхових премій;
- Резерви збитків - для покриття заявлених і не виплачених збитків;
- Резерви IBNR (Incurred But Not Reported) - для збитків, які вже сталися, але ще не були заявлені.

Для кожного виду резервів обчислюються середні показники за кілька років (відповідно до типу страховки: короткострокової чи довгострокової).

Враховується розмір збитків по кожному виду резервів, типи і характер страхових зобов'язань (страхування майна, життя, медичне страхування, тощо). [32]

Для оцінки ефективності резервів і визначення їх рівня використовуються актуарні методи:

- Метод Chain-Ladder - найбільш популярний метод для резервування збитків у загальному страхуванні. Застосовується для прогнозування майбутніх зобов'язань на основі історичних даних про претензії.
- Метод Bornhuetter–Ferguson - вважається ефективним, якщо є значна частина невідомих збитків. Він включає апріорні оцінки майбутніх збитків, що робить його корисним при оцінці IBNR.
- Стохастичні моделі - використовуються для оцінки ймовірних варіацій у майбутніх збитках та ризиків. Цей метод дозволяє аналізувати коливання збитків і вплив інших факторів на резерви.
- Моделі для life-страхування - для страховок життя часто застосовуються спеціальні методи, такі як моделі тривалості життя,

які оцінюють майбутні грошові потоки, пов'язані з преміями та виплатами по страхових договорах.

Оскільки економічне середовище та страхові ризики можуть сильно змінюватися, необхідно проводити стрес-тестування для оцінки здатності резервів забезпечити фінансову стійкість страховика при несприятливих економічних умовах. Моделювання здійснюється на основі різних сценаріїв, таких як:

- Валютні коливання (особливо якщо частина резервів або активів компанії деномінована в іноземній валюті).
- Інфляційні ризики - зміни рівня інфляції можуть впливати на номінальні резерви та фактичну платоспроможність.
- Ризики, пов'язані з військовими діями - як війна або інші форс-мажорні ситуації можуть змінити структуру та кількість збитків.
- Економічні кризи - глобальні фінансові або банківські кризи можуть суттєво вплинути на фінансову стабільність страховиків.

Після виконання розрахунків та прогнозів, отримані результати порівнюються з нормативними вимогами, встановленими Національним банком України (НБУ) та міжнародними стандартами (IFRS 17). Це дозволяє:

- Перевірити, чи відповідають страховики мінімальним вимогам до резервів.
- Оцінити рівень стійкості та здатності покривати майбутні зобов'язання.
- Визначити можливі порушення фінансової стійкості та рекомендовані заходи для підвищення надійності.[34]

Після проведення всіх розрахунків і тестів, отримані результати підлягають аналізу:

- Порівняння ефективності резервів за різними компаніями та ринковими стандартами.

- Ідентифікація слабких місць у формуванні та використанні резервів, таких як недостатній рівень ліквідності або недооцінка ризиків.
- Рекомендації щодо поліпшення політики формування резервів (наприклад, підвищення рівня резервів або зміна інвестиційної стратегії).

Отже, при методичного огляді, оцінювання ефективності формування і використання страхових резервів має ґрунтуватися на поєднанні: нормативних вимог (за новим Положенням), актуарних методів резервування та фінансового аналізу, з урахуванням специфіки страхового портфеля. Недостатньо лише мати формально задекларовані резерви - важливо, щоб вони були адекватними до ризиків (тип договорів, потенційні зобов'язання), структурованими за категоріями, покритими якісними активами, з урахуванням ліквідності, інвестполітики, перестрахування. Інтегровані підходи (коефіцієнтна модель, score-card, стохастичне резервування) дають змогу отримати більш комплексну оцінку фінансової надійності страховика порівняно з простим аналізом балансу чи резервів. [33] В українських реаліях, з огляду на макроекономічні та ринкові виклики, доцільним є застосування методик, які враховують не лише історичні дані, а й стрес-сценарії, диверсифікацію ризиків та динаміку зовнішніх факторів.

1.3. Нормативно-правове регулювання формування страхових резервів в Україні.

Діяльність страховиків в Україні регулюється комплексом нормативно-правових актів, що мають на меті забезпечити стабільність та прозорість ринку страхування, а також захист прав споживачів. Одним із

важливих аспектів цієї діяльності є формування страхових резервів. Формування резервів забезпечує здатність страхових компаній виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, зокрема у разі настання страхових подій. Відповідно, важливим є дотримання вимог, які визначають порядок формування та контролю цих резервів.

Страховання в Україні є важливою частиною фінансової системи, що сприяє забезпеченню соціальної стабільності, захисту майнових інтересів громадян та бізнесу. Правове регулювання діяльності страховиків та процес формування страхових резервів є необхідними для стабільності цієї сфери. Особливо актуальним є впровадження нових норм, що відповідають сучасним європейським стандартам та враховують специфічні умови воєнного стану в Україні.

Основними цілями державного регулювання страхування є:

- встановлення нормативних вимог (у законах та інших правових актах) проведення бізнес-операцій страхування та загалом бізнес
- процесів діяльності страховиків, органу страхового нагляду, інших суб'єктів страхової справи, спрямованих на забезпечення гарантованого страхової захисту матеріальних, нематеріальних цінностей юридичних, фізичних осіб, їх майнових інтересів;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страхових компаній;
- забезпечення ефективного формування та використання тимчасово вільних коштів при побудові інвестиційної політики;
- вдосконалення та розвиток страхового законодавства.

Нормативно-правова база включає загальні правові акти, спеціальне страхове законодавство, підзаконні акти та відомчі нормативні документи.
(Таблиця 1.2)

Таблиця 1.2.

Рівні нормативно-правової бази національної страхової системи

Категорія	Документи/Акти	Опис
Загально-державні акти	- Цивільний кодекс України - Господарський кодекс України - Податковий кодекс України - Інші акти	Ці акти встановлюють загальні принципи діяльності всіх суб'єктів господарювання, включаючи страховиків.
Закони	- Закон України «Про страхування» - Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» - Закон України "Про фінансові послуги та фінансові компанії"	Закони, що регулюють діяльність страхових компаній, фінансових послуг та взаємодію з державними органами. Вони визначають вимоги до їх діяльності, а також вплив на фінансові ринки.
Підзаконні акти	- Постанови - Розпорядження - Накази - Інші акти	Акти, що деталізують положення законів та надають інструкції з їх застосування в конкретних сферах страхування та фінансів.
Професійні кодекси та правила	- Кодекси професійної етики - Правила страхування - Формування та розміщення страхових резервів	Правила та стандарти, щодо формування та розміщення страхових резервів, що забезпечують платоспроможність та фінансову стійкість компаній.
Внутрішні документи страховиків	- Внутрішні політики - Стратегії фінансової та інвестиційної діяльності - Регламенти управління ризиками	Внутрішні нормативні документи, які регулюють управління фінансами, інвестиціями, ризиками, корпоративне управління, і багато іншого.

Примітка. Розроблено автором.

Основною нормативною базою для діяльності страховиків є Закон України "Про страхування", що визначає правові основи для роботи національних і міжнародних страхових компаній в Україні. Згідно із останніми змінами, Закон № 1909-IX від 18 листопада 2021 року зазнав значних удосконалень, що стосуються регулювання технічних резервів страховиків та забезпечення їхньої фінансової стійкості.

Також важливим є Положення про порядок формування страховиками технічних резервів, затверджене постановою Правління Національного банку України (НБУ) від 29 грудня 2023 року № 203. Це Положення визначає основи для формування та обліку технічних резервів, включаючи резерви премій і збитків, а також спеціальні резерви для конкретних видів страхування.

Важливу роль у забезпеченні стабільності страхового ринку в Україні відіграє Національний банк України (НБУ).

Національний банк України відповідно до Закону України "Про Національний банк України" з 2020 року наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг у межах, визначених Законом України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", а також іншими законами України.

Ставши регулятором національної страхової системи Національний банк України запропонував нову модель регулювання страхування в Україні на основі таких положень:

- нові стандарти ліцензування;
- прозорість структури власності;
- вдосконалення процедури виходу з ринку;
- розроблення процедури відновлення діяльності страховика;
- нові вимоги до структури та достатності капіталу;

- нові вимоги до якості активів;
- звітність до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ);
- відповідальність власників за діяльність страховика; - вдосконалення системи управління ризиками;
- посилення корпоративного управління та системи внутрішнього контролю.

Він виступає головним органом, який регулює діяльність страховиків через затвердження нових постанов, таких як Постанова № 203 від 29 грудня 2023 року, яка покращує контроль за діяльністю страховиків і формуванням технічних резервів. Це дозволяє не лише підвищити рівень прозорості, але й сприяє зниженню фінансових ризиків.[9]

Також важливе співробітництво державних органів з страховими компаніями, що дає змогу оперативно реагувати на зміни в економічній ситуації, надавати додаткові ресурси для забезпечення фінансової стабільності та розробляти нові програми страхування, які відповідатимуть вимогам сьогодення.

Оновлення методики розрахунку технічних резервів стало важливою частиною нового підходу до регулювання діяльності страховиків в Україні. Це включає:

1. Критерії застосування спрощень та наближень при формуванні технічних резервів.
2. Процедура перевірки достатності резервів збитків для забезпечення належного рівня страхового покриття.
3. Оцінка авансових платежів за договорами страхування, що є важливою складовою в розрахунках резервів премій.

4. Врахування іноземних структур (SPV) для передавання страхових ризиків, що дозволяє інтегрувати міжнародний досвід та забезпечити більшу стабільність національних компаній.
5. Внесення змін до термінів на кшталт "статистичний викид" та "комбінований коефіцієнт збитковості", що мають практичне значення при оцінці ризиків.

Підтвердження досвіду фізичних осіб-підприємців, які здійснюють актуарні розрахунки або займаються актуарною діяльністю, також було уточнено. Це важливо для забезпечення високої кваліфікації спеціалістів, які працюють у сфері страхових резервів, що впливає на якість прогнозів і розрахунків, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнних ризиків.

У межах нових регулювань передбачено, що страховики, які вирішили вийти з ринку або виконати процес "страхового портфеля", можуть подати протокол засідання загальних зборів, що замінює протокол наглядової ради. Це спрощує процедуру і зменшує адміністративні витрати для компаній, що здійснюють перехід або закриття своєї діяльності. [35]

Технічні резерви є критичним елементом для забезпечення фінансової стійкості страховиків. В Україні страховики зобов'язані створювати такі резерви для забезпечення виконання зобов'язань перед клієнтами, зокрема для покриття потенційних збитків, що можуть виникнути через страхові випадки. Згідно з останніми змінами в нормативних актах, технічні резерви мають включати:

1. Резерви незароблених премій: Це резерви, що формуються на основі сум страхових премій, які ще не були зароблені компанією, тобто суми, які відповідають страховим ризикам, що виникнуть в майбутньому.
2. Резерви збитків: Вони включають зарезервовані суми для відшкодування збитків, що вже були заявлені, але ще не виплачені.

Такі резерви важливі для забезпечення своєчасних виплат при настанні страхового випадку.

3. Резерви катастроф: Ці резерви формуються для покриття можливих великих збитків через катастрофічні події, такі як природні катаклізми або техногенні аварії, які можуть призвести до значних фінансових витрат для страхової компанії.
4. Резерви коливань збитковості: Включаються для покриття змін у рівні збитковості, що можуть виникати через різні фактори, зокрема економічні зміни або нові ризики, які з'являються на ринку.

За новим Положенням, страховики зобов'язані формувати ці резерви на підставі детальних розрахунків, що базуються на прогнозах і статистичних даних, що дозволяють забезпечити адекватність резервів до актуальних ризиків.

З метою забезпечення стабільності страхового ринку, нові регулювання вводять чіткі процедури перевірки достатності технічних резервів. Це включає регулярні перевірки на відповідність встановленим стандартам та вимогам. Кожен страховик повинен підтвердити, що його резерви достатні для покриття майбутніх зобов'язань. Тому, страховики здійснюють оцінку достатності своїх резервів на основі статистичних розрахунків та актуарних моделей. Це важливо для того, щоб резерви покривали ймовірні збитки, які можуть виникнути через різні ризики. А також здійснюється прогнозування майбутніх зобов'язань: Врахування авансових платежів за договорами страхування є важливим елементом при розрахунку резервів премій. Прогнозування допомагає компаніям точно оцінити потребу в резервуванні коштів для покриття зобов'язань, що можуть виникнути в майбутньому.

Згідно з новими правилами, страховики повинні застосовувати більш точні методи розрахунку, що відповідають положенням міжнародних стандартів, таких як МСФЗ 17.

Внесення змін до методики розрахунку технічних резервів включає також критерії застосування спрощень та наближень. Це дозволяє зменшити складність розрахунків для менших компаній, що може сприяти покращенню їхньої платоспроможності, а також дає можливість більш ефективно розподіляти ресурси між різними категоріями резервів. Однак важливо, щоб спрощення не призводило до зменшення прозорості або адекватності резервів, що може негативно вплинути на фінансову стійкість компанії у випадку непередбачених ризиків.

Адаптація українського законодавства до європейських стандартів є важливим етапом у розвитку страхової галузі в Україні, оскільки вона не лише впливає на внутрішнє регулювання, а й значною мірою визначає рівень взаємодії з міжнародними страховими організаціями та учасниками ринку. Зміни в національному законодавстві, спрямовані на гармонізацію з європейськими вимогами, дають можливість українським страховикам не тільки поліпшити свою фінансову стабільність, але й розширити горизонти для міжнародної співпраці, що є важливим фактором для залучення зовнішніх інвестицій та виходу на глобальний ринок.

Зокрема, адаптація до європейських стандартів дозволяє українським компаніям більш ефективно працювати з міжнародними партнерами, підвищувати прозорість своєї діяльності і відповідати вимогам, що визначаються в рамках ЄС та інших міжнародних стандартів. Це створює умови для залучення іноземних інвестицій, оскільки інвестори зацікавлені у стабільних та прозорих ринках. Крім того, співпраця з міжнародними страховими асоціаціями та організаціями допомагає українським страховикам освоювати нові продукти, адаптувати свої стратегії до міжнародних тенденцій і підвищувати рівень обслуговування клієнтів.

Інтеграція в міжнародну страхову спільноту дозволяє також підвищити конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку, де запити до якості, прозорості та фінансової надійності

страховиків постійно зростають. Це в свою чергу сприяє розвитку ринку страхових послуг в Україні, покращує фінансову стійкість компаній і допомагає їм ефективніше реагувати на глобальні економічні та політичні виклики.

Оновлені вимоги до формування технічних резервів є важливим кроком до модернізації українського страхового ринку. Вони покликані забезпечити більш високий рівень стабільності та надійності для страховиків, що працюють в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Застосування міжнародних стандартів, підвищення прозорості та ефективності в розрахунках резервів сприятимуть розвитку ринку та підвищенню довіри з боку споживачів страхових послуг.

Одним із важливих аспектів нових регулювань є введення спеціальних резервів для певних видів страхування. Наприклад, для покриття військових ризиків або катастрофічних збитків необхідно створювати окремі резерви, що забезпечують компанії достатню ліквідність у разі надзвичайних подій.

Зважаючи на високий рівень важливості точності та обґрунтованості розрахунків, НБУ уточнив вимоги щодо досвіду фізичних осіб-підприємців, які займаються актуарною діяльністю. Актуарії відіграють ключову роль у визначенні величини страхових резервів, тому регулювання їх професійної діяльності стало важливим кроком для підвищення рівня стабільності та прозорості ринку страхових послуг.

Так, було введено вимогу щодо обов'язкового підтвердження досвіду роботи актуаріїв перед Національним банком, що сприятиме підвищенню якості актуарних розрахунків. Це також дозволить страхувальникам бути впевненими в тому, що їхні фінансові зобов'язання виконуються відповідно до міжнародних стандартів.

Ще одним важливим кроком є адаптація національних норм до міжнародних стандартів, зокрема, МСФЗ 17 (Міжнародний стандарт

фінансової звітності для страхування). МСФЗ 17 покликаний забезпечити більше прозорості та послідовності в звітності страхових компаній, що має великий вплив на їх фінансові результати, стабільність і платоспроможність. Згідно з новими вимогами, страховики повинні коригувати свої резерви з урахуванням актуальних обставин, що може вимагати від них регулярних змін у технічних розрахунках і облікових політиках.

Підвищена перевірка достатності резервів також дозволяє контролювати суму, яку компанії повинні зберігати для виконання зобов'язань перед клієнтами. Це гарантує, що кожен страховик зможе забезпечити надійне покриття для своїх полісів навіть у разі надзвичайних ситуацій, що важливо для збереження довіри до ринку страхових послуг.

Незважаючи на значні позитивні зміни в нормативно-правовій базі, існують певні проблеми, що виникають через колізії в законодавстві, особливо в умовах воєнного стану. Війна в Україні ускладнює виконання деяких зобов'язань, що накладають додаткові ризики на діяльність страхових компаній.

Однією з основних проблем є невизначеність у страхових політиках щодо покриття війни та пов'язаних з нею збитків. Багато компаній ще не адаптували свої політики під нові реалії, і це створює правову прогалину. В результаті, багато страхових компаній в Україні можуть бути змушені розробляти нові стратегії для управління ризиками війни і коригування своїх резервів, щоб задовольнити вимоги нових нормативних актів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТРУКТУРИ РЕЗЕРВІВ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз структури та джерел формування страхових резервів.

Страховий ринок України охоплює значну кількість суб'єктів - як приватних, так і державних страховиків, а також компаній із різною формою власності (вітчизняні, іноземні, з участю іноземного капіталу), що надають широкий спектр страхових послуг: особисте страхування (життя, здоров'я), майнове страхування, страхування відповідальності, автострахування тощо. До учасників ринку належать також перестраховальні компанії та спеціалізовані страхові фонди. [46]

За офіційними даними, страховики зобов'язані утримувати технічні резерви та виконувати нормативи платоспроможності, як це регламентується законодавством та нормативами регулятора - Національний банк України (НБУ). Це створює правову та фінансову основу для діяльності страхових компаній - з урахуванням вимог капіталу, резервів, ліквідності та звітності.

Ринок має добрий потенціал, але також характеризується різноманіттям учасників - від великих страхових груп до невеликих нішевих компаній. Це створює високу конкуренцію, стимулює появу нових продуктів та сервісів, але й ставить перед страховиками завдання утримувати фінансову стійкість та довіру клієнтів.

Український страховий ринок є конкурентним і досить фрагментованим. Є як великі страховики, які можуть конкурувати по масштабах, ресурсах, широкому продуктовому портфелю, так і невеликі ніші компанії, які спеціалізуються на вузькому спектрі страхових послуг.

Така структура створює як можливості для розвитку, так і виклики - зокрема, для невеликих компаній, яким складніше конкурувати за рахунок масштабів чи ресурсоемності. [45]

Основні виклики, з якими стикаються компанії на ринку: зміни у законодавстві, вимоги до резервів і капіталу, коливання економічної ситуації, потреба в актуарній експертизі та точному управлінні ризиками, довіра клієнтів. Саме від здатності управляти цими викликами залежить, чи залишиться компанія конкурентоспроможною, чи зможе стабільно функціонувати та розвиватися.

Для частини компаній важливим завданням є відповідність міжнародним стандартам, підвищення прозорості, звітності та якості послуг - адже лише за таких умов можна залучати клієнтів і партнерів, особливо у сегменті великих чи корпоративних клієнтів.

Український страховий ринок показав зростання усіх ключових показників - активів, страхових премій та виплат страховиків. За попередніми оцінками, загальні валові страхові премії зросли на 43% до 56 млрд грн, у т.ч. з ризикового страхування 51 млрд грн.

Кількість учасників страхового ринку України станом на листопад 2025 року скоротилась до 49 ризикових страховиків, які займаються поп-life страхуванням (травень 2025 - було 51 СК, на 30 червня 2024 - 78 СК, на 30 травня 2023 - 115СК). Протягом року з ринку вийшли 40 компаній, з яких 38 працювали у сегменті ризикового страхування. Це сприяло подальшій концентрації ринку: частка п'яти найбільших ризикових страховиків за обсягом премій зросла з 39% до 42%, а ТОП-10 - з 65% до 71%. Активи ризикових страховиків зросли до 46,1 млрд грн. [36]

Таблиця 2.1

Рейтинг найбільших ризикових страховиків за валовими преміями

№	Страхова компанія	Премії 9М2025, тис.грн.	Премії 9М2024, тис.грн.	Темп, %
1	ТАС СГ	5 716 609	3 474 136	64,55
2	ARX	4 238 260	3 149 859	39,99
3	ІНГО	3 830 332	2 461 732	55,60
4	ВУСО	3 727 946	2 494 162	49,47
5	УНІКА	3 572 245	2 849 846	25,35
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	3 458 434	2 173 856	59,09
7	УСГ	3 004 953	2 176 281	38,08
8	КНЯЖА	2 871 406	1 803 723	59,19
9	ОРАНТА	2 688 800	1 591 245	68,97
10	UNIVERSALNA	2 410 091	1 892 583	27,34

Примітка. Розроблено за даними Форіншурер / Insurance TOP [36]

Таблиця 2.2

Рейтинг найбільших ризикових страховиків за активами

№	Страхова компанія	Активи на 30.09.2025р., тис.грн.
1	ARX	6 258 866
2	ТАС СГ	6 027 908
3	УНІКА	4 933 605
4	ІНГО	4 289 219
5	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	4 277 604
6	УСГ	3 962 775
7	PZU УКРАЇНА	3 374 091
8	ОРАНТА	3 184 092

Примітка. Розроблено за даними Форіншурер / Insurance TOP [36]

Страхові виплати зросли до 30 млрд грн, у т.ч. страхування життя 1,9 млрд грн виплат, виплати з ризикового страхування 28.1 млрд грн.

Збільшення виплат тривало з початку 2023 року через інфляцію та девальвацію національної валюти, рівень виплат у 2025 році зріз до 40%.

Таблиця 2.3

Рейтинг найбільших ризикових страховиків за виплатами

№	Страхова компанія	Виплати на 30.09.2025 р., тис. грн.	Виплати на 30.09.2024 р., тис. грн.
1	ТАС СГ	2 072 288	1 427 534
2	ІНГО	1 588 805	1 083 232
3	ARX	1 497 807	1 266 327
4	УНІКА	1 424 904	1 185 037
5	УСГ	1 304 202	1 139 067
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 259 430	940 839
7	БУСО	1 227 241	1 038 239
8	КНЯЖА	949 627	687 310
9	UNIVERSALNA	831 348	614 721
10	PZU УКРАЇНА	806 218	753 576

Примітка. Розроблено за даними Форіншурер / Insurance TOP [36]

Страхування можна поділити на кілька основних видів, кожен з яких має свої специфічні особливості та напрямки захисту. [49]

Особисте страхування охоплює ризики, пов'язані з життям, здоров'ям і працездатністю людей. Сюди входить страхування життя, яке забезпечує фінансову підтримку родині у разі смерті застрахованої особи, а також включає накопичувальні елементи. Страхування здоров'я покриває витрати на медичне обслуговування, а страхування від нещасних випадків

гарантує виплати у разі травм або смерті через нещасний випадок. Також існує страхування працездатності, яке охоплює тимчасову або постійну втрату працездатності.

Майнове страхування передбачає захист майна фізичних та юридичних осіб від різноманітних ризиків. Це включає страхування нерухомості, яке покриває збитки від стихійних лих, пожеж, крадіжок, а також страхування рухомого майна - автомобілів, меблів, техніки. Майно може бути також захищене від крадіжок, вандалізму та пожеж.

Страхування відповідальності охоплює ризики, пов'язані з відповідальністю за завдані збитки третім особам або їх майну. Це включає як цивільну відповідальність, що покриває збитки, завдані діяльністю застрахованої особи, так і обов'язкове страхування водіїв за шкоду, завдану внаслідок ДТП.

Автострахування є важливою складовою майнового страхування і включає два основних типи: каско (добровільне страхування транспортних засобів від збитків) та ОСЦПВ (обов'язкове страхування цивільної відповідальності водіїв).

Страхування від нещасних випадків забезпечує захист у разі травм, каліцтв чи смерті через нещасний випадок. Існують як індивідуальні програми для фізичних осіб, так і колективні програми для співробітників компаній.

Перестрахування - це процес передачі частини ризиків від однієї страхової компанії до іншої, з метою зменшення фінансових втрат. Це може бути як пропорційне, так і непропорційне перестрахування, в залежності від розміру переданих ризиків.

Страхування від катастроф та природних лих передбачає захист від великих непередбачуваних подій, таких як повені, землетруси, урагани, а також техногенні аварії на підприємствах. [50-56]

Таблиця 2.3

Характеристика основних страхових компаній

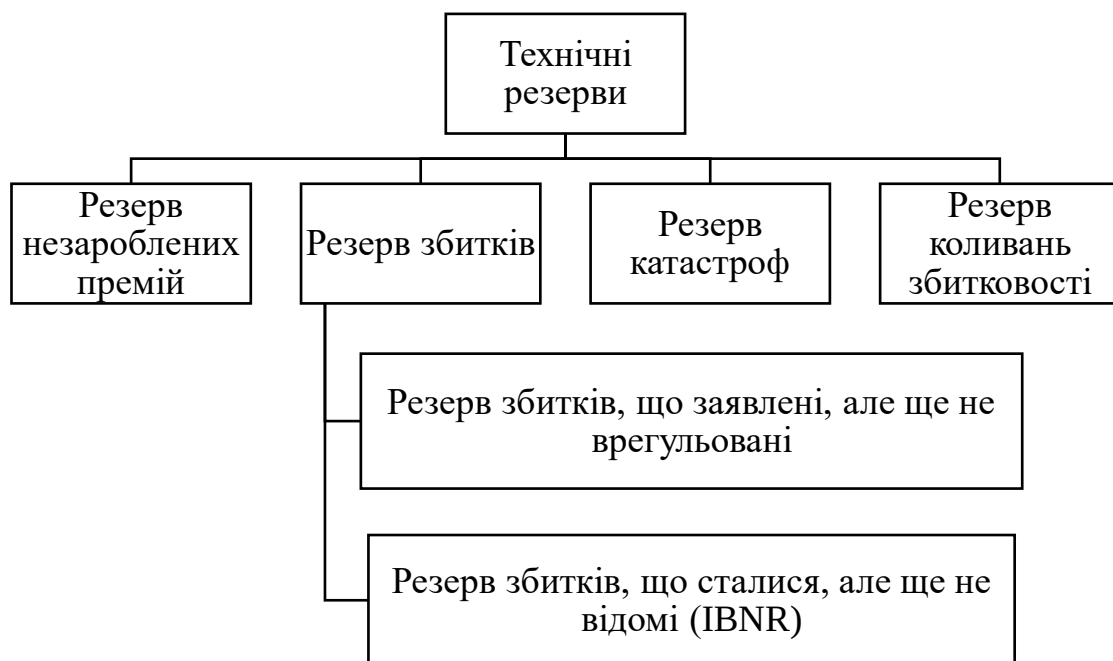
Компанія	Основні види страхування / спеціалізація	Переваги / сильні сторони	Виклики / ризики / обмеження
УНІКА	Майнове страхування, автострахування, ОСЦПВ, загальне та майнове страхування	Досвід на ринку; Широкий продуктовий портфель; потенціал для диверсифікації ризиків	Конкуренція на ринку майнового/автострахування; потреба у високих резервних фондах; залежність від стану ринку нерухомості та авто
ІНГО	Загальне / майнове страхування, автострахування, інші загальні види	Відомий бренд, історія на ринку; здатність працювати з великим портфелем; наявність ресурсів для резервування	Ризики, пов'язані з великими страховими подіями; коливання попиту; необхідність підтримки ліквідності при великих виплатах
АРКС ЛАЙФ	Довгострокове страхування, страхування на життя / здоров'я	АктUARні підходи до резервування.	Необхідність глибоких актуарних розрахунків; чутливість до змін у законодавстві та економіці
ТАС	Автострахування, майнове, ОСЦПВ, інші загальні страхові послуги	Активність на ринку майна; можливість швидкого реагування на ринкові зміни	Ризики, пов'язані з великим обсягом клієнтів у сегменті ОСЦПВ; коливання кількості страхових випадків.
Універсальна	Страхування життя/ майна/ ОСЦПВ.	Може пропонувати комплексні загальні програми, шукати нішеві сегменти.	Можливі складнощі з масштабом, ресурсами; потреба в надійному резервуванні

Примітка. Розроблено автором.

За чинним регуляторним документом Положення про порядок формування страховиками технічних резервів (затверджене рішенням Національний банк України, НБУ, з 29 грудня 2023 року) встановлено перелік основних видів резервів за договорами non-life. [9]

Схема 2.1

Схема технічних резервів страховика

Примітка. Розроблено за даними Постанови Правління Національного банку України від 29.12.2023 № 203 [9]

У контексті діяльності страхових компаній резерви є одним з основних елементів забезпечення фінансової стабільності та здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами при настанні страхових випадків. Важливість правильної класифікації та оцінки резервів полягає в тому, що вони повинні бути достатніми для покриття майбутніх зобов'язань, а також адекватними до специфіки кожного виду страхування. Далі

розглянемо основні види страхових резервів, їх класифікацію та методи оцінки, такі як:

- Резерви премій;

Резерв премій формується для покриття частини премій, що належить до майбутніх періодів, коли страхові зобов'язання будуть виконані. Цей резерв відображає суму, яку страховик має утримувати для покриття частини премій, які були отримані в поточному періоді, але ще не спожиті на страховий захист.

Резерв незароблених премій (Unearned Premium Reserve, UPR) - найбільш часто використовуваний вид резерву премій. Це сума, що відображає премії, отримані страховиком за час, коли страхова дія не відбулася (наприклад, за умови, коли контракт триває більше одного періоду, і частина премії належить до наступного періоду)

Резерв незароблених премій розраховується пропорційно часу, що залишився до кінця страхового періоду:

$$UPR = \frac{\text{Отримана премія}}{\text{Тривалість контракту}} \times \text{Час, що залишився} \quad (2.1)$$

Цей метод часто застосовується для короткострокових договорів. Для довгострокових контрактів, наприклад, по страхуванню майна, можуть використовуватись більш складні моделі, які враховують не тільки час, а й зміни ризику протягом періоду.

- Резерви збитків;

Резерви збитків - це сума коштів, яку страховик формує для покриття своїх зобов'язань перед страхувальниками за вже зареєстрованими, але не виплаченими збитками, а також для покриття збитків, які вже відбулися, але ще не були заявлені страховими компаніям. Резерв заявлених, але не виплачених збитків (Reported But Not Paid

Reserve, RBNP) покриває збитки, які вже були зафіксовані, але ще не виплачені, а резерви незаявлених збитків (Incurred But Not Reported, IBNR) - резерв для покриття збитків, які вже відбулися, але ще не були заявлені страховиками (наприклад, якщо страховик ще не отримав заяву від клієнта про настання страхового випадку).

Зазначається [37], що підставою для формування резерву збитків є забезпечення можливості відшкодувати збитки в майбутньому періоді за страховими випадками. У практиці страхової справи збитки за застрахованими ризиками сплачуються страховиком не відразу, а через деякий час.

Так, як визначає Бігдаш В. [37], визначення резерву збитку можна поділити на кілька етапів:

Перший етап – настання страхового випадку: страховик не отримав повідомлення про його настання і розмір збитку не визначений.

На другому етапі страховик на підставі заяви страхувальника про випадок, який настав, у журналі реєстрації збитків фіксує страхову суму за даним договором страхування.

Наступний етап – визначення фактичної суми збитку.

На останньому етапі відбувається розрахунок зі страхувальником за збитками, що заявлені. Отже, резерв збитків поділяється на резерв збитків, що сталися, але ще не відомі; резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані.

Резерв збитків, що заявлені [38], але ще не врегульовані, формується для забезпечення зобов'язань, які пов'язані з урегулюванням збитків за страховими випадками, про настання яких в обумовленому порядку було заявлено страховикові. При цьому резерв є сумою таких елементів:

- невизначених збитків, які розраховуються в розмірі 5 % від сум надходжень страхових премій;

- заявлених, але ще не врегульованих збитків (збитків, за якими ще не складений розрахунок страхового відшкодування);

- урегульованих, але ще не сплачених збитків (збитків, які заявлені страхувальником і зафіксовані в регістрах обліку страховиком та за яким складений розрахунок страхового відшкодування, але відшкодування не сплачене);

Величина резерву збитків, що заявлені, але ще не врегульовані, визначається за кожною неврегульованою заявою від страхувальника. Якщо збиток заявлений, але розмір збитку не встановлений, для розрахунку береться максимально можлива величина збитку, яка не перевищує страхової суми. [57]

Резерв збитків, що сталися, але ще не відомі, формується у зв'язку з випадками, які сталися, але про факт настання яких страховиків не було повідомлено на звітну дату і зобов'язання за якими будуть виконані в наступному звітному періоді.

Зауважимо, що достатнього розміру резерву збитків (на відміну від резерву премій), на практиці домогтися неможливо. Важко оцінити майбутні збитки навіть за збитками, що заявлені, а тим більше за збитками, які сталися, але ще не відомі. Проте є види страхування, за якими можна точно оцінити розмір збитків. Наприклад, страхування майна, авто-каско. Але існують і такі види страхування, як страхування цивільної відповідальності, відповідальності роботодавця, що їх зарубіжні страховики називають «страхування з довгим хвостом» [38]. Така назва пояснюється тим, що врегулювання збитків може тривати довго після закінчення договору страхування. Наслідок нещасного випадку або захворювання може виявитися через деякий час. Судовий розгляд може розтягтися на кілька місяців. Нерідко бувають обставини, коли страховики сплачують збитки десятирічної давності.

Для резерву RBNP застосовується метод актуарного розрахунку на основі історичних даних про претензії, коли встановлюється вартість майбутніх платежів на основі середнього часу та вартості попередніх заявок.

Для IBNR використовуються методи, що базуються на історичній статистиці та прогнозах за подібними категоріями ризиків (Chain-Ladder, Bornhuetter–Ferguson).

Методи оцінки збитків зазвичай мають складну структуру, яка враховує історичні дані, інфляційні зміни, законодавчі нововведення та інші економічні фактори, що можуть впливати на розмір майбутніх виплат.

- Резерви на катастрофи;

Резерви на катастрофи (Catastrophe Reserves) - це резерви, які формуються для покриття надзвичайних збитків, що можуть виникнути через великі стихійні лиха або інші катастрофи (землетруси, наводнення, техногенні катастрофи).

Як визначає Стожок Л.Г. [39], резерв катастроф формується з метою забезпечення страхових виплат у разі настання природних катастроф або значних промислових аварій, у результаті яких буде завдано збитків численним страховим об'єктам і коли постає потреба здійснювати виплати страхового відшкодування в сумах, що значно перевищують середні розміри збитків, які взято до уваги при розрахунку страхових тарифів. Цей резерв формується з урахуванням можливості великомасштабних аварій, від яких одночасно постраждає багато страхових об'єктів, і виявиться брак страхових резервів, сформованих з огляду на рівномірне настання випадків. Резерв катастроф особливо необхідний при страхуванні ризиків стихійних лих, а також при формуванні страхового портфеля на території підвищеної небезпеки. Відрахування до резерву катастроф мають надходити впродовж тривалого періоду і формуватися страховиками в

разі, якщо діючими договорами страхування передбачена відповідальність при настанні такого роду подій.

Резерви на катастрофи розраховуються на основі статистики попередніх катастроф та оцінки ймовірності їхнього настання в майбутньому. Враховуються величина можливих втрат, кількість потенційних страхових випадків, а також величина покриття, яке страховик може надати. Оцінка здійснюється через актуарні моделі або через застосування специфічних моделюючих сценаріїв для катастроф.

- Резерви на коливання збитковості;

Цей тип резервів застосовується для компенсації можливих коливань збитковості страховиків, які можуть виникнути через варіації в частоті або тяжкості збитків у порівнянні з прогнозованими значеннями.

Резерв коливань збитковості дозволяє страховикам компенсувати перевищення своїх витрат, що пов'язані з відшкодуванням збитків, у випадках, коли фактична збитковість страхової суми за видом страхування на звітний період перевищує очікуваний рівень збитковості, який узято за основу при розрахунку тарифної ставки за цим видом страхування. У роки успішної діяльності страховика цей резерв поповнюється за рахунок отриманих у результаті страхової діяльності надлишків, у збиткові з нього вилучаються кошти для покриття збитків, що пов'язані зі здійсненням страхових операцій.

Що ж до резерву збитків, то фіксуються суми виплат, які передбачаються за страховими випадками, що настануть до закінчення фінансового року.

Для оцінки резерву на коливання збитковості використовуються статистичні методи, що ґрунтуються на даних про зміни рівня збитковості протягом декількох періодів. Моделі можуть бути адаптовані для визначення ступеня варіації збитків і відповідного формування резерву для покриття цих коливань.

Відповідно до законодавства та практики, джерелами формування страхових резервів виступають:

- Страхові премії, сплачені фізичними або юридичними особами за договорами страхування/перестрахування. Зокрема, резерв формується із частини сплачених премій відповідно до договорів. [40]
- Доходи від розміщення тимчасово вільних коштів - тобто, страховики можуть інвестувати вільні кошти, що не задіяні для поточних виплат, з метою збільшення доходу або покриття майбутніх зобов'язань. [40]
- У разі перестрахування - права вимоги до перестраховиків, які можуть визнаватися частиною резервів або використовуватися для покриття відповідних зобов'язань, за умови відповідного відображення в бухгалтерському та актуарному обліку. Нормативи нового Положення враховують можливість врахування прав вимоги до перестраховиків під час розрахунку резервів. [41]
- Внутрішні надходження страховика - тобто, частина прибутку або власних коштів, якщо це передбачено політикою компанії, але в українській практиці основним джерелом резервів є саме страхові внески (премії) та доходи від їх розміщення. [42]

Нове Положення, затверджене НБУ з 29 грудня 2023 року, вводить чіткі вимоги щодо формування технічних резервів та їх компонентів: зокрема, встановлюються стандарти щодо якості даних, агрегування договорів, методів розрахунку, перевірки адекватності резервів, а також врахування маржі ризику й дисконтування (для довгострокових зобов'язань або, за потреби, при перестрахуванні через спеціальні структури - SPV). [9]

Також підкреслюється необхідність регулярного перегляду адекватності резервів: страховик має самостійно перевіряти, чи відповідає обсяг резервів зобов'язанням за договорами на визначену дату.

У разі страхування життя або довгострокових договорів - резерви мають будуватися з урахуванням актуарних розрахунків, зокрема прогнозованих грошових потоків, термінів, ймовірностей настання страхових подій та дисконтування майбутніх зобов'язань. Хоча нове Положення стосується технічних резервів (non-life), підхід до life-резервів має базуватися на аналогічних принципах фінансової адекватності та актуарної точності.

Переваги структурування резервів та диверсифікованих джерел:

- Забезпечується чітке відокремлення коштів, призначених для майбутніх виплат, від операційних або інвестиційних коштів страховика;
- Використання доходів від розміщення тимчасово вільних коштів дозволяє підтримувати фінансову ліквідність і підвищувати інвестиційну привабливість активів, що забезпечують резерви. [42]
- Наявність різних видів резервів (UPR, claims reserve, IBNR, reserve для врегулювання) дає змогу гнучко реагувати на характер страхових зобов'язань: короткострокові, довгострокові, із затримкою заявлення збитків тощо.
- Виклики та ризики при формуванні резервів:
- Якщо дані, на основі яких здійснюють розрахунок резервів, не відповідають вимогам Положення (наприклад, неточні, неповні, неактуальні), це може призвести до недооцінки резервів або до їх дефіциту.
- Використання доходів від інвестицій в активи з низькою ліквідністю або високим ризиком може підвищити доходність, але водночас

зменшити надійність гарантій виплат при несприятливих ринкових умовах. [43]

- З огляду на змінене регулювання (нова методика 2023), страховики мають адаптувати внутрішні політики резервування, актуарні моделі, процедури перевірки адекватності - що потребує ресурсів, кадрового потенціалу та належного управління. [58]

Отже, аналіз структури та джерел формування страхових резервів свідчить, що сучасна українська регуляторна база - представлена Законом про страхування та Положенням НБУ від 2023 року - закладає чітку і комплексну систему резервування, що враховує різноманітність страхових зобов'язань (короткострокові, довгострокові, заявлені, ще не заявлені та ін.), а також забезпечує вимоги до якості даних, адекватності розрахунків та фінансової надійності страховиків.

Джерелами формування резервів переважно виступають страхові премії та доходи від їх розміщення - що, разом із належною актуарною політикою та відповідним управлінням активами, дозволяє страховикам гарантувати виконання своїх зобов'язань перед клієнтами.

Водночас, структура резервів і джерел їх формування повинна бути постійно переглядана та адаптована до змін у ринкових і макроекономічних умовах, до нових ризиків, вимог регулятора й стандартів звітності.[44]

2.2. Оцінка ефективності використання страхових резервів.

Оцінка ефективності використання страхових резервів є складовою частиною управління фінансовою стабільністю страхової компанії. У рамках цього процесу використовуються різні фінансові та нормативні

показники, які дозволяють аналізувати як резерви формуються, так і наскільки вони відповідають зобов'язанням компанії. [48] Основними показниками, що використовуються для оцінки ефективності страхових резервів у страховика є:

- Коефіцієнт покриття резервів (Coverage Ratio);

Коефіцієнт покриття резервів визначає, наскільки достатньо страховик має сформованих резервів для покриття всіх своїх зобов'язань перед страховиками. Цей коефіцієнт порівнює загальний обсяг резервів із сумою страхових зобов'язань на певну дату. Зрозуміло, що для збереження стабільності компанії резерви повинні бути достатніми для виконання майбутніх зобов'язань, навіть якщо вони є непередбаченими або стосуються надзвичайних ситуацій.

Формула розрахунку коефіцієнта покриття резервів :

$$\text{Coverage Ratio} = \frac{\text{Загальний обсяг резервів}}{\text{Загальна сума зобов'язань}} \quad (2.2)$$

Цей коефіцієнт дозволяє аналізувати не тільки кількість сформованих резервів, а й їх здатність покривати усі зобов'язання компанії. Наприклад, компанія може мати значну кількість премій, але не мати достатньо резервів для покриття великих збитків через стихійні лиха або масові страховки.

- Коефіцієнт ліквідності резервів (Liquidity Ratio);

Коефіцієнт ліквідності резервів вимірює здатність страховика швидко виконувати свої зобов'язання за рахунок ліквідних активів, на яких можуть бути сформовані резерви. Високий коефіцієнт ліквідності свідчить про те,

що компанія може швидко мобілізувати свої кошти для виплати страхових компенсацій у разі настання страхових випадків.

Формула розрахунку коефіцієнту ліквідності резервів:

$$\text{Liquidity Ratio} = \frac{\text{Ліквідні актививів}}{\text{Загальний обсяг резервів}}, \quad (2.3)$$

де

- Liquidity Ratio - коефіцієнт ліквідності резервів;
- Ліквідні активи – активи, які включають такі інструменти, як готівка, державні облігації, депозити та інші легко реалізовані активи;
- Загальний обсяг резервів - це сума всіх технічних резервів, що є у страховика.

Низький коефіцієнт ліквідності може вказувати на потенційні проблеми з виконанням зобов'язань при масових страховках або великих страхових випадках. З іншого боку, високий коефіцієнт може означати недостатню ефективність у використанні активів компанії, що може призвести до пропущених можливостей для отримання доходів.

- Коефіцієнт резервів до премій (Reserves-to-Premiums Ratio);

Цей коефіцієнт дозволяє оцінити, наскільки компанія сформувала резерви в порівнянні з отриманими преміями. Високий коефіцієнт може свідчити про надлишкове резервування, що в свою чергу може впливати на прибутковість компанії, оскільки частина коштів заморожена у резерві.

Формула розрахунку коефіцієнту резервів до премій :

$$\text{Reserves — to — Premiums Ratio} = \frac{\text{Загальний обсяг резервів}}{\text{Загальна сума премій}}, \quad (2.4)$$

де

- Reserves-to-Premiums Ratio - коефіцієнт резервів до премій;

- Загальний обсяг резервів - це сума всіх резервів, створених страховою компанією;
- Загальна сума премій - це обсяг премій, які компанія отримала за певний період.

Низький коефіцієнт означає, що компанія може мати недостатньо резервів для покриття своїх зобов'язань, тоді як дуже високий коефіцієнт може свідчити про знижену ефективність компанії через надмірне резервування.

- Рентабельність активів (Return on Assets, ROA);

Коефіцієнт рентабельності активів оцінює ефективність використання активів, які підтримують резерви. Він дозволяє зрозуміти, наскільки вигідно компанія використовує свої активи для отримання доходів, включаючи активи, що використовуються для формування резервів.

Формула розрахунку рентабельності активів:

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні активи}}, \quad (2.5)$$

де

- ROA - рентабельність активів;
- Чистий прибуток - це прибуток компанії після вирахування витрат і податків;
- Середні активи - середнє значення активів компанії за певний період.

Цей коефіцієнт є важливим для оцінки того, наскільки ефективно компанія використовує свої резерви та інші активи для отримання доходів і забезпечення фінансової стійкості.

- Адекватність резервів (Reserve Adequacy Ratio);

Адекватність резервів оцінює, наскільки сформовані резерви відповідають обсягу зобов'язань страхової компанії. Це один з ключових

показників для забезпечення стабільності страховика, оскільки він дозволяє перевірити, чи достатньо резервів для покриття майбутніх виплат.

Формула розрахунку адекватності резервів:

$$\text{Reserve Adequacy Ratio} = \frac{\text{Резерви}}{\text{Очікувані майбутні зобов'язання}} \quad (2.6)$$

де

- Reserve Adequacy Ratio - адекватність резервів
- Резерви - це загальна сума технічних резервів компанії;
- Очікувані майбутні зобов'язання - це прогнозовані суми виплат за договорами страхування на майбутні періоди.
- Цей показник допомагає страховикам зрозуміти, чи достатньо вони зарезервували коштів для виконання своїх зобов'язань, враховуючи різноманітні ризики.
- Коефіцієнт витрат на резерви (Expense Ratio for Reserves);

Цей коефіцієнт дозволяє оцінити ефективність витрат на формування резервів, порівнюючи витрати на управління резервами з отриманими преміями. Він показує, скільки компанія витрачає на підтримку та формування резервів порівняно з доходами від премій.

Формула розрахунку коефіцієнта витрат на резерви :

$$\text{Expense Ratio for Reserves} = \frac{\text{Витрати на резерви}}{\text{Отримані премії}} \quad (2.7)$$

Цей показник дозволяє компанії оцінити, наскільки ефективно використовуються кошти на управління резервами, і вказує на можливість оптимізації витрат на управлінські операції.

Таблиця 2.4.

Показники для оцінки ефективності використання страхових резервів

Показник	Формула	Ідеальний показник	Інтерпретація
Коефіцієнт покриття резервів	Coverage Ratio $= \frac{\text{Загальний обсяг резервів}}{\text{Загальна сума зобов'язань}}$	Понад 1	Здатність резервів покрити всі зобов'язання страховика.
Коефіцієнт ліквідності резервів	Liquidity Ratio $= \frac{\text{Ліквідні активи вів}}{\text{Загальний обсяг резервів}}$	Вищий коефіцієнт вказує на кращу ліквідність.	Оцінка здатності компанії швидко використовувати резерви для виплат у разі необхідності.
Коефіцієнт резервів до премій	Reserves – to – Premiums Ratio $= \frac{\text{Загальний обсяг резервів}}{\text{Загальна сума премій}}$	Оптимальний - більше 1.	Порівнює резерви з преміями.
Рентабельність активів (ROA)	$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні активи}}$	Вищий коефіцієнт свідчить про ефективне використання активів.	Ефективність компанії у використанні активів.
Адекватність резервів	Reserve Adequacy Ratio $= \frac{\text{Резерви}}{\text{Очікувані майбутні зобов'язання}}$	1 або більше	Достатність резервів для покриття зобов'язань компанії.
Коефіцієнт витрат на резерви	Expense Ratio for Reserves $= \frac{\text{Витрати на резерви}}{\text{Отримані премії}}$	Низький коефіцієнт	Визначає ефективність витрат на резерви

Примітка. Розроблено за даними Шірінян Л. В., Шірінян А. А. Ключові показники ефективності функціонування страхового ринку для держави. [93]

Оцінка ефективності використання страхових резервів є критично важливою для визначення фінансової стабільності страхової компанії. Застосування цих показників дозволяє не тільки оцінити ліквідність та адекватність резервів, а й забезпечити довіру до фінансового управління компанією. Усі ці коефіцієнти повинні бути аналізовані у комплексі, оскільки кожен з них дає часткову картину ефективності управління резервами.[44]

У сучасних умовах страхового ринку ефективне управління резервами є критично важливим фактором для забезпечення фінансової стабільності та здатності компанії виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Одним із важливих аспектів управлінської діяльності є оцінка ефективності використання страхових резервів, оскільки від цього залежить не лише платоспроможність компанії, але й її репутація серед споживачів та партнерів.

У межах дослідження здійснено оцінку ефективності використання страхових резервів у Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія “АРКС Лайф”» на основі фінансової звітності за 2024 рік (Додатки А, Б, В). Аналіз проведено із застосуванням ключових коефіцієнтів, що характеризують адекватність, ліквідність та ефективність формування і використання страхових резервів, а також загальну фінансову стійкість страховика.

Першим етапом оцінювання є розрахунок коефіцієнта покриття резервів, який визначає співвідношення між загальним обсягом сформованих резервів та величиною зобов'язань страхової компанії. За наявними даними, загальна сума резервів становить 327 537 894 грн, тоді як обсяг зобов'язань дорівнює 297 261 728 грн. Отриманий показник дорівнює 1,10, що свідчить про достатній рівень забезпечення компанією своїх поточних і майбутніх зобов'язань та підтверджує її стійкість до фінансових ризиків.

Для оцінки структури та оперативної доступності резервів використано коефіцієнт ліквідності резервів, що визначається як частка ліквідних активів у загальному обсязі сформованих резервів. За 2024 рік ліквідні активи компанії становили 150 000 000 грн. Розрахунковий коефіцієнт (0,46) свідчить, що 46% резервів мають високу ліквідність, тобто можуть бути швидко використані для покриття зобов'язань. Така частка ліквідних активів є прийнятною для страхової компанії зі збалансованим портфелем ризиків.

Подальший аналіз охоплює коефіцієнт співвідношення резервів до страхових премій, який демонструє, яку кількість резервів сформовано на кожну гривню отриманої премії. За даними звітності, при обсязі резервів 327 537 894 грн і сумі премій 500 000 000 грн коефіцієнт дорівнює 0,66. Це означає, що на кожну гривню премій компанія формує 66 копійок резервів, що є показником адекватного рівня резервування для компанії зі стабільною збитковістю та помірними ризиками.

Оцінка результативності діяльності здійснювалась також за допомогою коефіцієнта рентабельності активів (ROA). За 2024 рік чистий прибуток становив 67 026 000 грн, а середня величина активів – 3 000 000 000 грн. Рентабельність активів на рівні 2,2% засвідчує ефективність використання активів та стабільність фінансової моделі страхової компанії.

Важливою характеристикою стійкості страховика є коефіцієнт адекватності резервів, який порівнює їх фактичний розмір з очікуваними майбутніми зобов'язаннями. За показниками 2024 року резерви (327 537 894 грн) перевищують прогнозовані зобов'язання (310 000 000 грн), що забезпечує значення коефіцієнта 1,06. Це свідчить про достатній рівень сформованих резервів для покриття майбутніх виплат, навіть за умов підвищеної волатильності або зростання кількості страхових випадків.

Окремо проаналізовано коефіцієнт витрат на управління резервами, який визначається як частка витрат на резерви у загальному обсязі премій. За 2024 рік витрати становили 18 000 000 грн, що при преміях у 500 000 000 грн

формує коефіцієнт 3,6%. Низьке значення цього показника засвідчує раціональну організацію управління резервами та ефективність внутрішніх фінансово-адміністративних процесів страховика.

Таблиця 2.5

Підсумкова таблиця для оцінки ефективності використання страхових резервів

Показник	Результат	Інтерпретація
Коефіцієнт покриття резервів	1.10	Резерви більше ніж достатні для покриття зобов'язань компанії.
Коефіцієнт ліквідності резервів	0.46	46% резервів складають ліквідні активи, що може бути підставою для оптимізації ліквідності.
Коефіцієнт резервів до премій	0.66	Резерви становлять 66% від премій, що може бути достатньо для покриття зобов'язань, але потребує перевірки.
Рентабельність активів (ROA)	2.2%	Помірна рентабельність активів, компанія може розглядати можливість підвищення ефективності використання активів.
Адекватність резервів	1.06	Резерви компанії достатні для покриття майбутніх зобов'язань.
Коефіцієнт витрат на резерви	3.6%	Компанія ефективно використовує ресурси для формування резервів з низькими витратами.

Примітка. Розроблено автором.

Узагальнюючи проведені розрахунки, можна стверджувати, що ТДВ «СК «АРКС Лайф»» демонструє високий рівень фінансової стійкості, підтримує достатній обсяг резервів для виконання зобов'язань, забезпечує високу ліквідність активів, використовує активи ефективно та формує резерви з урахуванням потенційних майбутніх ризиків. Отримані результати свідчать про ефективну систему управління резервами та підтверджують здатність

компанії виконувати свої зобов'язання у коротко- та довгостроковій перспективі.

Оцінка ефективності використання страхових резервів в Україні на сьогоднішній день показує певний прогрес у забезпеченні фінансової стабільності страхових компаній, однак залишається кілька ключових проблем, які потребують вирішення для покращення ефективності системи формування резервів.

Система формування страхових резервів в Україні все ще стикається з проблемами недостатньої регуляторної чіткості, що ускладнює адаптацію страхових компаній до нових ринкових умов. Це частково зумовлено недосконалістю нормативно-правової бази, а також неповною імплементацією міжнародних стандартів. Хоча НБУ активно працює над впровадженням нових вимог до платоспроможності і резервів, їхнє застосування ще не є універсальним і потребує значних коригувань для досягнення відповідності міжнародним практикам.

Також причина недостатнього використання сучасних актуарних моделей для оцінки резервів, спричиняє недооцінку або надмірне резервування. Це є результатом обмеженої доступності надійних статистичних даних та відсутності централізованих баз даних для калібрування моделей, таких як IBNR або оцінки «tail-ризиків». В Україні також спостерігається дефіцит висококваліфікованих актуаріїв, що обмежує здатність компаній точно прогнозувати майбутні страхові виплати і, відповідно, формувати достатні резерви.

Одним із важливих аспектів є ліквідність активів, якими покриваються страхові резерви. Хоча в Україні встановлено певні обмеження щодо концентрації та валютної структури активів, залишаються ризики інвестування в низьколіквідні інструменти або ризикові корпоративні папери, що може призвести до нестабільності в разі економічних шоків.

Загалом, оцінка ефективності використання страхових резервів в Україні свідчить про те, що система перебуває на етапі трансформації, де вже спостерігаються позитивні зміни, але для досягнення повної відповідності міжнародним стандартам та забезпечення стабільного функціонування ринку страхування необхідно продовжити вдосконалення нормативно-правової бази, підвищити кваліфікацію спеціалістів і інтегрувати сучасні технології для кращого управління резервами.

2.3. Проблеми формування та використання страхових резервів в українських страхових компаніях.

Формування та використання страхових резервів в українських компаніях - це багатоступінчастий процес, що потребує як жорсткого регуляторного підґрунтя, так і професійної актуарної практики, відповідального управління активами та прозорості звітності. На жаль, низка системних проблем - від нестабільності економічної ситуації до обмеженості історичних даних - створює значні ризики. Усвідомлення цих проблем і цілеспрямовані кроки з їх подолання мають стати пріоритетом для страховиків та регуляторів, якщо страхова галузь має залишатися надійною та конкурентоспроможною. [17]

Основні проблеми формування та використання страхових резервів в Україні:

- Недостатня регуляторна чіткість та адаптація до ринкових умов.

У сучасному страховому секторі України формування та використання страхових резервів є однією з основних складових, що визначає стабільність та платоспроможність страхових компаній. Проте на практиці існує низка проблем, які ускладнюють ефективне резервування та виконання компаніями своїх зобов'язань перед клієнтами. Однією з

головних проблем є недостатня регуляторна чіткість та адаптація до змінюваних ринкових умов.

Попри наявність нормативних актів, що регулюють процес формування страхових резервів, зміни у цих регуляціях часто відбуваються з затримками і не завжди встигають за швидкими змінами на ринку. Це призводить до того, що багато компаній не можуть адаптуватися до нових вимог у короткий термін. Зокрема, компанії інколи застосовують різні методи оцінки резервів, що ускладнює порівняння їх фінансової стійкості та призводить до відсутності прозорості. [61] Нестабільність в регуляторному середовищі негативно впливає на страхові компанії, особливо ті, які не мають достатніх ресурсів для швидкої адаптації до нових стандартів.

Додатково, в Україні спостерігається проблема з адаптацією до міжнародних стандартів фінансової звітності, таких як МСФЗ. Зміни в цих стандартах не завжди швидко імплементуються в українське законодавство, що призводить до розриву між місцевими та міжнародними вимогами. Це ускладнює застосування сучасних методів оцінки та формування резервів, які відповідали б міжнародним практикам, що використовуються у розвинених країнах. Наприклад, методи оцінки довгострокових резервів або резервів IBNR (неврегульовані збитки) в Україні часто не відповідають міжнародним стандартам, що може призвести до недооцінки або надмірного резервування.

Відсутність єдиних стандартів формування резервів є ще однією проблемою, яка негативно впливає на фінансову стійкість компаній. Незважаючи на існування нормативно-правових актів, що мають регулювати технічні резерви, на практиці компанії часто використовують різні підходи до їх формування, що призводить до значних розбіжностей у рівнях резервування серед страхових компаній. Така відсутність уніфікації робить важким порівняння фінансової стійкості компаній, що

може вплинути на довіру споживачів та інвесторів до ринку страхування в цілому.

Іншою проблемою є недостатня ефективність контролю за діяльністю страхових компаній з боку державних регуляторів. Хоча контроль за діяльністю страховиків здійснює Національний банк України та інші органи, багато компаній, особливо малі та середні, стикаються з недоліками у перевітках та відсутністю достатньої прозорості у формуванні та використанні резервів. Це ускладнює моніторинг і своєчасне виявлення фінансових ризиків, що може призвести до серйозних фінансових проблем у разі виникнення кризових ситуацій. [62]

Ще одна проблема пов'язана з адміністративними та операційними витратами, які обмежують можливості компаній формувати достатні резерви для покриття майбутніх зобов'язань. Витрати на адміністрування, виплати по страхових вимогах, перевірки та документообіг можуть значно зменшувати суму, яку компанії могли б направити на резерви, що, в свою чергу, знижує їх фінансову стійкість і здатність виконувати зобов'язання.

Незважаючи на ці проблеми, необхідно відзначити, що страхові компанії в Україні поступово починають покращувати свої резерви та адаптуються до міжнародних вимог. Однак для ефективного функціонування ринку необхідно внести зміни в регуляторну базу, зокрема підвищити вимоги до прозорості фінансової звітності, стандартизувати методи оцінки резервів та забезпечити більш ефективний контроль за діяльністю страховиків. Таким чином, для покращення ситуації на ринку страхування в Україні важливо вжити заходів щодо вдосконалення регуляцій, підвищення кваліфікації актуаріїв та поліпшення механізмів контролю.

- Висока волатильність ризиків та невизначеність страхового портфеля.

Висока волатильність ризиків та невизначеність страхового портфеля є одними з основних проблем, з якими стикаються українські страхові компанії при формуванні та використанні страхових резервів. Це явище набуває особливої значущості в умовах, коли ринок страхування знаходиться під впливом економічної нестабільності, політичних ризиків, природних катастроф і воєнних конфліктів. Волатильність ризиків і невизначеність у страховому портфелі впливають на здатність страховиків адекватно оцінювати свої зобов'язання, що у свою чергу визначає точність формування резервів.

Однією з причин цієї невизначеності є макроекономічна нестабільність, яка постійно впливає на рівень ризиків у страхуванні. Економічна ситуація в країні, зокрема зміни валютного курсу, інфляція та коливання економічних показників, можуть істотно змінювати рівень страхових премій. У свою чергу, це може спричинити необхідність коригувати резерви для покриття можливих зобов'язань. У таких умовах страхові компанії змушені постійно коригувати свої резерви в залежності від зміни економічних обставин, що ускладнює прогнозування майбутніх витрат.

Додатково, великий вплив на формування резервів мають ризики, пов'язані з політичними та військовими обставинами. В Україні, зважаючи на поточну ситуацію, політичні та військові ризики мають безпосередній вплив на страхування, особливо для таких категорій, як майнове, автострахування, а також на страхування від форс-мажорних обставин. Війна та політична нестабільність створюють високий рівень непередбачуваних ризиків, з якими часто стикаються страхові компанії. У разі виникнення масових страхових випадків або великих збитків від таких подій, компанії повинні збільшувати свої резерви, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість. Прогнозування таких ризиків є складним

завданням, оскільки вони мають випадковий характер і залежать від багатьох факторів, які можуть змінюватися у будь-який час.

Також варто зазначити, що коливання частоти та величини страхових випадків є однією з основних причин високої волатильності ризиків. Наприклад, для таких видів страхування, як автострахування, майнове або медичне, частота та розмір страхових випадків можуть різко змінюватися через непередбачувані фактори, такі як стихійні лиха або технічні аварії. Це ускладнює оцінку майбутніх зобов'язань і вимагає від компаній постійного коригування резервів. Якщо компанія не в змозі точно оцінити ймовірність настання подій, вона може або недооцінити резерви, або перевищити їх, що також негативно позначається на її фінансовій стійкості.

Для деяких видів страхування, таких як сільськогосподарське або сезонне страхування, характерні сезонні коливання. Такі коливання можуть бути спричинені погодними умовами або іншими непередбачуваними факторами, що може мати значний вплив на кількість страхових випадків та величину страхових виплат. Це додає додаткову складність у формуванні резервів, оскільки компанії повинні передбачити можливі ризики, пов'язані з такими коливаннями, і створювати резерви відповідно до їхнього рівня.[63]

Невизначеність у формуванні резервів також зростає через відсутність достатньої статистики для оцінки майбутніх зобов'язань компанії. Страхові компанії часто не мають доступу до надійних і точних даних про частоту та характер страхових випадків, що ускладнює процес оцінки та прогнозування. Тому, при формуванні резервів, компанії змушені покладатися на припущення, що може призвести до неправильних оцінок зобов'язань.

Ці фактори разом створюють високий рівень невизначеності для страхових компаній в Україні, оскільки вони змушені постійно коригувати

свої резерви для покриття можливих зобов'язань. Невизначеність у страховому портфелі означає, що компанії не завжди можуть точно передбачити свої витрати, що ускладнює фінансове планування та резервування. Це підвищує ризики не лише для самих компаній, але й для страхувальників, оскільки вони можуть бути недостатньо захищеними у разі настання великих або непередбачуваних страхових випадків.

Враховуючи ці проблеми, необхідно вдосконалювати методи оцінки ризиків та резервів, зокрема шляхом покращення доступу до статистичних даних, розвитку актуарної професії та підвищення рівня фінансової прозорості в страховій галузі. Тільки таким чином можна зменшити невизначеність у страховому портфелі і забезпечити достатній рівень покриття для страхувальників.

- Проблеми з покриттям резервів ліквідними та якісними активами.

Відсутність уніфікації стандартів формування резервів є однією з найбільших проблем для українських страхових компаній, оскільки вона ускладнює забезпечення належного рівня фінансової стійкості та платоспроможності. На практиці багато компаній використовують різні підходи до оцінки резервів, що призводить до значних відмінностей у рівнях резервування між компаніями. Це не тільки ускладнює порівняння фінансової стійкості компаній, але й створює ризики для споживачів та регуляторів, оскільки не завжди можна точно визначити, чи достатньо резервів для покриття майбутніх зобов'язань.

Однією з головних проблем є те, що страхові компанії в Україні часто застосовують різні методи оцінки резервів. Незважаючи на наявність нормативних актів, таких як Положення про порядок формування технічних резервів, у реальності немає чітких і стандартизованих підходів до оцінки резервів. Це означає, що одна компанія може використовувати більш консервативний підхід, а інша - спрощений метод, що може призвести до недооцінки або завищення резервів. Такі розбіжності

створюють ризики для компаній і їхніх клієнтів, оскільки точність оцінки резервів є критично важливою для забезпечення фінансової стабільності.

Відсутність єдиних стандартів оцінки резервів також є проблемою для різних видів страхування. Наприклад, для страхування життя формуються спеціальні математичні резерви, що враховують довгострокові зобов'язання компанії. Для інших видів страхування, таких як майнове або автострахування, резерви оцінюються за іншими методами, такими як резерви на неврегульовані збитки або резерви на майбутні збитки, що виникли, але ще не були заявлені. Однак, навіть для цих видів страхування в Україні часто застосовуються різні підходи до формування резервів, що знижує рівень стандартності і точності таких оцінок. [64]

Крім того, важливою проблемою є відсутність єдиного підходу до формування резервів на майбутні зобов'язання, що є критично важливим для таких видів страхування, як довгострокове медичне страхування, пенсійне страхування або страхування життя. Для таких видів страхування необхідно створювати довгострокові резерви, які враховують не тільки поточні зобов'язання, але й майбутні витрати на страхові виплати. Однак в Україні досі немає чітких стандартів для визначення величини цих резервів, що створює невизначеність і ризики для компаній, адже вони можуть мати недостатній рівень резервів для покриття майбутніх зобов'язань.

Ще однією проблемою є недостатній контроль з боку регуляторів за дотриманням єдиних стандартів формування резервів. Національний банк України здійснює контроль за діяльністю страхових компаній, проте не завжди проводить детальний аудит методів оцінки резервів, що використовуються компаніями. Нерідко компанії розробляють власні методи оцінки резервів, що не завжди відповідають вимогам законодавства або міжнародних стандартів. Відсутність чіткої адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів, зокрема до МСФЗ, ускладнює

процес впровадження єдиних підходів до резервування і не забезпечує належного рівня прозорості на ринку.

Всі ці проблеми сприяють невизначеності на ринку страхування та ставлять під сумнів фінансову стабільність багатьох компаній. У зв'язку з цим, для забезпечення ефективного функціонування ринку страхування в Україні необхідно прийняти єдині чіткі регуляторні норми, які б відповідали міжнародним стандартам і забезпечували прозорість процесу формування резервів. Також важливо посилити контроль за діяльністю компаній і забезпечити точність оцінки їх резервів. Впровадження таких змін дозволить створити рівні умови для всіх учасників ринку та підвищити довіру споживачів до страхових компаній.

- Обмежена актуарна практика та недостатня статистична база.

Обмежена актуарна практика та недостатня статистична база є одними з основних проблем, з якими стикаються українські страхові компанії при формуванні та використанні страхових резервів. Актуарії виконують ключову роль у процесі визначення розмірів резервів, оскільки їх завдання полягає в точному прогнозуванні майбутніх витрат на страхові виплати, що ґрунтується на ретельному аналізі статистичних даних, історії виплат та ризиків, що можуть виникнути в майбутньому. Проте відсутність достатньої кількості надійних і точних статистичних даних, а також обмежена кваліфікація фахівців цієї сфери значно ускладнюють цей процес. Це може призвести до недооцінки або завищення резервів, що ставить під загрозу фінансову стабільність компанії.

Першою проблемою є недостатній розвиток актуарної професії в Україні. Ринок страхування не має достатньо потужної і незалежної актуарної служби, здатної забезпечити точність оцінки резервів. В Україні наявність кваліфікованих актуаріїв є обмеженою, що часто призводить до того, що деякі компанії формують резерви без належного статистичного підґрунтя або на основі спрощених розрахунків. [65] Це може істотно

знизити точність оцінки майбутніх витрат і зобов'язань компанії, що в свою чергу може призвести до неправильного розподілу коштів для покриття ризиків. Наявність недостатньої кількості кваліфікованих фахівців в галузі актуаріїв стає перешкодою для точного прогнозування і формування резервів.

Другою серйозною проблемою є відсутність надійної статистики для точного оцінювання майбутніх зобов'язань компанії. Для формування резервів необхідно мати велику кількість даних про ймовірність настання страхових випадків, їх кількість і величину збитків, що буде необхідно виплатити. В Україні ж статистична база для таких розрахунків часто є недостатньою або ненадійною. Страхові компанії, як правило, працюють з власними даними, що може призвести до їх неповноти чи неточності. Наприклад, компанії можуть не мати достатньої кількості історичних даних про кількість аварій, стихійних лих чи технічних аварій, що істотно ускладнює прогнозування ймовірності таких подій у майбутньому.

Це призводить до того, що компанії часто змушені покладатися на власні припущення при формуванні резервів, що, з одного боку, дає їм певну гнучкість, але з іншого - створює додаткову невизначеність. Точність прогнозування майбутніх зобов'язань та формування резервів без надійної статистики є серйозним викликом, оскільки компанії повинні оцінювати рівень ризику на основі неповних або навіть неточних даних.

Високий рівень економічної та політичної нестабільності в Україні також негативно впливає на статистичні прогнози та ускладнює оцінку майбутніх зобов'язань. Зміни в економічних показниках, політична ситуація, інфляція, девальвація національної валюти або навіть військові конфлікти можуть швидко змінювати ситуацію на страховому ринку і призводити до непередбачуваних змін у кількості страхових випадків. У таких умовах прогнозування майбутніх витрат за допомогою стандартних статистичних моделей стає значно складнішим. Наприклад, якщо

економічна ситуація різко змінюється, це може призвести до зростання кількості страхових випадків, що вимагатиме від страховиків значного коригування резервів для покриття цих додаткових зобов'язань.

Крім того, для складних видів страхування, таких як страхування життя або медичне страхування, необхідні спеціалізовані актуарні моделі, які можуть правильно оцінити довгострокові зобов'язання компанії. В Україні ринок таких видів страхування розвивається повільно, що обмежує можливості страховиків у використанні більш точних статистичних методів оцінки резервів. Багато компаній не мають достатньої кількості даних для коректної оцінки резервів, що призводить до великих ризиків недооцінки або завищення резервів для таких специфічних видів страхування.

Недостатній доступ українських страхових компаній до міжнародного досвіду у сфері актуаріїв та формування резервів також створює труднощі. В країнах з розвинутими ринками страхування страховики мають доступ до багатої бази даних та висококваліфікованих фахівців, що дозволяє використовувати передові методи оцінки резервів. [66] В Україні ж, через відсутність таких ресурсів і кваліфікації, компанії змушені застосовувати менш точні методи або адаптувати міжнародні практики до місцевих умов, що може знижувати точність оцінок.

Враховуючи всі ці проблеми, є необхідність у розвитку актуарної професії в Україні, вдосконаленні методів збору і аналізу статистичних даних, а також у поліпшенні доступу до міжнародного досвіду та технологій. Це дозволить забезпечити точніше оцінювання майбутніх зобов'язань, адекватне формування резервів та підвищення фінансової стабільності страхових компаній.

- Адміністративні та операційні проблеми.

Адміністративні та операційні проблеми є важливими факторами, які ускладнюють ефективне формування та використання страхових резервів

в українських страхових компаніях. Вони охоплюють ряд аспектів, пов'язаних з організацією внутрішніх процесів компанії, управлінням витратами на страхові послуги, забезпеченням належного рівня технічних резервів і ефективним виконанням процедур щодо врегулювання страхових випадків. Всі ці проблеми мають значний вплив на здатність компаній точно оцінювати свої майбутні зобов'язання і створювати необхідні резерви для їх покриття.

Однією з найбільших адміністративних проблем є високі витрати на управління страховими послугами. Витрати на адміністрування полісів, виплати за страховими вимогами, обробку претензій, перевірки, а також витрати на утримання персоналу - всі ці компоненти є суттєвими для страхової компанії. Однак, неефективне управління цими витратами може призвести до значного зниження здатності компанії формувати достатні резерви для покриття майбутніх страхових виплат. Якщо компанія не може оптимізувати свої адміністративні витрати, це створює труднощі у створенні необхідних резервів і, як наслідок, підвищує ризики фінансової нестабільності. Для багатьох компаній в Україні проблема невідповідності між реальними витратами на обслуговування полісів і доходами від страхових премій є актуальною. Це зумовлено недостатньою автоматизацією процесів, що змушує компанії витрачати значні ресурси на адміністративні функції. Це, в свою чергу, обмежує можливості для формування резервів.

Додатково, проблеми зі збором і обробкою інформації, необхідної для формування резервів, також є важливим аспектом. Страхові компанії часто не мають централізованих баз даних для автоматичного оброблення великої кількості інформації про клієнтів, страхові події та інші параметри, які необхідні для точного оцінювання резервів. Традиційні методи збору даних є повільними і схильними до помилок, що ускладнює процес формування резервів. Крім того, відсутність інтегрованих систем

управління обліком і аналізом даних не дозволяє забезпечити достатню прозорість і точність, що необхідно для правильної оцінки фінансових зобов'язань компанії. Якщо дані не обробляються автоматично і не інтегровані між різними базами, процес формування резервів може бути значно сповільнений, а результат - менш точним.

Ще однією суттєвою проблемою є затримки у врегулюванні претензій по страхових випадках. Це є однією з основних причин, чому компанії можуть не мати достатньо сформованих резервів для покриття зобов'язань. Затримки у виплатах або погане управління процесом врегулювання збитків можуть призвести до того, що компанія не матиме достатньо коштів для своєчасних виплат на момент настання страхового випадку. Затримки часто зумовлені недостатньо кваліфікованими співробітниками, поганою організацією внутрішніх процесів, надмірно складними процедурами розгляду заявок або недосконалою комунікацією між підрозділами компанії. В результаті, у разі затримок у виплатах, компанії можуть бути змушені відкладати формування відповідних резервів, що може призвести до фінансових труднощів і нестабільності.

Перевищення витрат на управлінські функції є ще однією проблемою, яка негативно впливає на здатність компаній формувати достатні резерви для покриття майбутніх зобов'язань. Страхові компанії, зокрема в умовах високої конкуренції на ринку, часто витрачають значні кошти на маркетинг, продажі, розробку нових продуктів та підтримку технологічних інновацій. Такі витрати часто не завжди збалансовані з доходами від страхових премій, що обмежує можливість компанії створювати необхідні резерви. Якщо компанія не здатна оптимізувати свої витрати на управлінські функції, це може створити серйозні проблеми для фінансової стійкості.

Невідповідність інвестиційної стратегії резервів також є важливою операційною проблемою. Страхові компанії інвестують сформовані резерви

для забезпечення ліквідності та отримання доходу. Однак, якщо ці інвестиції здійснюються з високим рівнем ризику або без належної диверсифікації, це може призвести до втрати значної частини активів резервів. У випадку ринкових коливань чи економічних потрясінь компанії можуть зіткнутися з нестачею ліквідних активів для покриття своїх зобов'язань, що є серйозною загрозою для стабільності.[67]

Іншою операційною проблемою є недостатня ефективність внутрішнього контролю за процесами формування резервів. Відсутність чітких механізмів перевірки точності та адекватності резервів може призвести до того, що компанія не матиме реального уявлення про рівень своїх зобов'язань. Багато компаній не мають належної системи внутрішнього контролю для регулярного моніторингу резервів та вчасного коригування їх розмірів, що може спричинити серйозні фінансові труднощі в разі підвищених вимог до виплат.

Загалом, адміністративні та операційні проблеми є однією з основних причин, чому українські страхові компанії стикаються з труднощами при формуванні та використанні страхових резервів. Неефективне управління витратами, затримки у врегулюванні претензій, проблеми зі збором та обробкою інформації і перевищення витрат на управлінські функції обмежують можливості компаній для належного виконання зобов'язань. Для покращення ситуації необхідно вдосконалити внутрішні процеси, оптимізувати витрати на страхові послуги та покращити управлінські практики, що дозволить страховим компаніям створювати достатні резерви для покриття майбутніх зобов'язань.

- Проблеми із страховою культурою та довірою до страховиків.

Проблеми зі страховою культурою та недостатня довіра до страховиків є одними з найбільших бар'єрів для розвитку страхового ринку в Україні. Ці проблеми впливають не тільки на здатність компаній формувати адекватні резерви, але й на загальну фінансову стабільність

галузі. Низький рівень страхової культури, в поєднанні з недовірою до страховиків, створює серйозні труднощі як для самих компаній, так і для їхніх клієнтів.

Низький рівень страхової культури в Україні є одним із основних чинників, що обмежує попит на страхові послуги. Більшість українців досі не сприймають страхування як необхідний елемент фінансової безпеки. Хоча в більшості розвинених країн страхування є невід'ємною частиною економічної культури, в Україні страхування часто розглядається як зайва витрата, яка активується лише у разі серйозної події або катастрофи. Така недовіра до страхування часто пояснюється історичними факторами, невизначеністю щодо надійності страхових компаній, а також загальним скептицизмом, який сформувався внаслідок економічних криз.

Відсутність достатньої освіти та обізнаності серед споживачів щодо того, як працює страхування, призводить до того, що навіть ті, хто вважає страхування необхідним, не завжди розуміють, як правильно обрати поліс, які умови він має, і чому в певних ситуаціях компанії відмовляють у виплатах. Таке невірне уявлення про страхові продукти підсилюється відсутністю чіткої комунікації між страховиками та їхніми клієнтами. Проблеми зі страховою культурою також знижують попит на страхові послуги, що, в свою чергу, негативно позначається на формуванні страхових резервів. Якщо споживачі не охоче укладають страхові договори, компанії не отримують достатньо премій для створення адекватних резервів, що може поставити під загрозу їх здатність виконувати свої зобов'язання в разі великих страхових випадків.

Низька довіра до страховиків є ще однією серйозною проблемою, яка обмежує розвиток страхового ринку в Україні. Відношення до страхових компаній часто носить негативний характер, оскільки багато споживачів вважають, що компанії намагаються уникнути виплат або роблять це неналежним чином. Це пов'язано з випадками затримок у

виплатах по страховим вимогам, непрозорими умовами страхових полісів, а також з відмовами у виплатах, навіть коли, на думку клієнта, він має право на компенсацію. У таких умовах довіра до страховиків значно знижується, і це ускладнює процес формування резервів. Якщо компанії не можуть точно оцінити, скільки премій буде отримано від клієнтів, через їхнє небажання укладати страхові договори, або скільки вимог буде подано, через те, що споживачі не вірять у можливість отримання виплати, це ускладнює точне прогнозування майбутніх зобов'язань.

Більш того, часто невідповідність між очікуваннями клієнтів і реальними умовами страхових полісів лише посилює недовіру до страховиків. Багато клієнтів очікують, що в разі настання страхового випадку вони отримають компенсацію за всіма можливими збитками, проте умови полісів можуть бути обмежені за багатьма аспектами. Наприклад, для деяких видів страхування, таких як майнове чи медичне, поліс може покривати лише частину збитків або обмежувати виплати певними сумами, що не завжди чітко роз'яснюється клієнту. Це призводить до того, що люди часто розчаровуються в страхуванні, коли з'являються труднощі з отриманням компенсацій, і вони вважають, що компанії не виконують своїх зобов'язань.

Окрім цього, недостатня прозорість в роботі страховиків додає ще один рівень недовіри. Багато компаній не забезпечують достатньої прозорості у своїх фінансових операціях і умовах страхових полісів. Зокрема, на ринку не завжди надається детальна інформація про те, як формуються резерви, які методи оцінки резервів використовуються, або як відбуваються виплати за страховими вимогами. Відсутність доступної і зрозумілої інформації про механізми роботи компаній лише посилює відчуття недовіри у споживачів, оскільки вони не можуть зрозуміти, на чому базуються рішення страховиків, і чи є вони справедливими. [2,3]

Низька довіра до страховиків та невисокий рівень страхової культури значною мірою знижують зацікавленість клієнтів у страхуванні, що прямо впливає на ринок і, як наслідок, на формування страхових резервів. Без довіри до страхових компаній українці не будуть активно укладати страхові договори, що, в свою чергу, призведе до зменшення премій та обсягів резервів. Зниження обсягів премій робить складнішим формування адекватних резервів, оскільки компанії мають менше коштів для покриття майбутніх зобов'язань.

Для вирішення цих проблем необхідно підвищувати рівень обізнаності споживачів, забезпечувати більш прозорі умови страхових полісів, покращувати комунікацію між страховиками та клієнтами та запроваджувати належний рівень контролю з боку державних органів за діяльністю страховиків. Лише через покращення страхової культури та відновлення довіри до компаній можна забезпечити стабільність і розвиток страхового ринку в Україні, а також забезпечити ефективне формування резервів для покриття майбутніх зобов'язань.

Наслідки проблем і ризику для страхового сектору та споживачів:

- Недостатнє резервування або покриття резервів низькоякісними активами може призвести до банкрутства страховика у випадку масових страхових випадків - з відповідними втратами для страхувальників.
- Зниження довіри до страхових компаній, зменшення обсягів страхових премій, відтік клієнтів - що підриває стабільність ринку страхування в цілому.
- Зниження інвестиційної привабливості страхового сектору, зменшення конкуренції, консолідація слабких гравців.
- Погіршення якості послуг - затримки виплат, неправомірні відмови, зростання адміністративних витрат, що негативно впливає на репутацію галузі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ

3.1. Міжнародний досвід управління та формування страховими резервами.

У різних країнах страховики оперують значно ширшими ринками, різноманітними видами страхування, динамічними ризиками, суворим регулюванням - тому питання формування резервів (для покриття майбутніх виплат за страхуванням) стоїть особливо гостро. Через це країни з розвинутим страховим ринком виробили стандарти, методики і практики, які дозволяють гнучко й точно оцінювати зобов'язання та підтримувати фінансову стійкість страхових компаній. Цей досвід цінний для країн, які реформують страховий сектор - зокрема й для України.

Формування страхових резервів є важливим аспектом управління фінансовою стабільністю страхової компанії. На міжнародному рівні застосовуються різноманітні підходи до резервування, які забезпечують точність, прозорість і надійність у визначенні зобов'язань страховика. Міжнародні стандарти, методи та практики формування резервів дозволяють страховикам адаптуватися до змінюваних умов ринку та забезпечувати своєчасні виплати страхових вимог, знижуючи при цьому фінансові ризики [68]. Основними підходами, які використовуються у розвинених країнах для формування страхових резервів є :

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS 17);

Одним із основних міжнародних стандартів для оцінки страхових резервів є IFRS 17 - стандарт, прийнятий Міжнародною федерацією бухгалтерів (IASB), який вступив у силу в 2023 році. Цей стандарт має

значення для усіх страхових компаній, які звітують за міжнародними стандартами фінансової звітності, і визначає принципи, за якими повинні формуватися резерви для покриття майбутніх зобов'язань по страхових контрактах.

Згідно з IFRS 17, страховики повинні оцінювати зобов'язання, пов'язані зі страхуванням, на основі потоку майбутніх грошових коштів, з урахуванням ймовірності настання подій, адміністративних витрат, ризиків та дисконтних ставок. Водночас цей стандарт наголошує на необхідності оцінки зобов'язань на поточний момент, враховуючи найкращі припущення щодо майбутніх виплат, а також величину витрат на покриття цього зобов'язання. [69]

IFRS 17 передбачає три основні категорії для розподілу страхових контрактів:

- Контракти, що генерують прибуток - зобов'язання, які страховик має покрити через майбутні виплати, з нарахуванням премії.
- Контракти, що генерують збиток - контракти, де витрати перевищують надходження, що створює зобов'язання для страховика.
- Контракти без змін у вартісній оцінці - де зміни в умовах контрактів не призводять до зміни величини резерву.

Це дозволяє компаніям застосовувати методики, які точно відображають реальні зобов'язання, а також покращують прозорість і точність звітності.

- Актуарні методи оцінки резервів;

Актуарні методи є основою для оцінки і формування резервів в страховій галузі. Вони використовують статистичні дані для прогнозування ймовірності настання страхових випадків та обсягів виплат. На міжнародному рівні найбільш поширеними є такі методи[70-72]:

- Метод ланцюгових лідерів (Chain-Ladder Method) - цей метод є найбільш поширеним для резервування збитків на майбутні періоди,

таких як автострахування або страхування майна. Метод передбачає використання історичних даних про виплати для побудови моделей, які прогнозують майбутні зобов'язання на основі тенденцій, спостережуваних у минулі роки. За допомогою цього методу розраховується, скільки грошей буде потрібно для покриття всіх ще не заявлених або непокритих збитків, на основі прогнозування їхніх розмірів.

- Метод Борноутера-Фергюсона (Bornhuetter-Ferguson Method) - цей метод комбінує історичні дані з оцінкою ризику. Він особливо корисний при формуванні резервів для нових видів страхування, де є недостатньо історичних даних. За допомогою цього методу комбінуються оцінки, отримані з минулих періодів (для оцінки середнього розміру збитків), з додатковими актуарними припущеннями для прогнозування.
- Метод загальної суми (Aggregate Method) - застосовується для більш комплексних портфелів страхових компаній, коли необхідно оцінити весь страховий портфель як єдину систему. Цей метод дозволяє обчислювати резерви для різних видів страхування та дозволяє компанії врахувати взаємозв'язки між різними видами страхових продуктів.

Застосування таких методів дозволяє страховикам точніше прогнозувати майбутні зобов'язання, розраховувати необхідні резерви та своєчасно коригувати рівень своїх резервів відповідно до реальних потреб.

- Відповідність активів і зобов'язань (Asset-Liability Matching);

Принцип відповідності активів і зобов'язань є основою для забезпечення ліквідності страхових компаній. Згідно з цим підходом, компанії повинні забезпечити, щоб активи, які покривають їх резерви, мали достатню ліквідність і відповідали зобов'язанням щодо виплат. Це означає, що компанія повинна інвестувати свої резерви таким чином, щоб

активи могли бути використані для покриття майбутніх виплат у потрібний час.

Зазвичай для таких цілей застосовуються державні облігації, високоякісні корпоративні облігації, короткострокові цінні папери, а також інші ліквідні активи. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризик того, що компанія не матиме достатньо ліквідних коштів для виконання своїх зобов'язань у разі настання страхових випадків. Відповідність активів і зобов'язань допомагає знизити ризик ліквідності та забезпечує стабільність діяльності страхової компанії.

- Прозорість і звітність у міжнародних практиках;

У країнах з розвиненими страховими ринками існують чіткі вимоги до прозорості та звітності в частині резервів. Це включає публікацію методів оцінки резервів, припущень щодо ризиків, застосованих актуарних моделей, а також результатів стрес-тестів. [73] Зазвичай, страхові компанії надають детальну інформацію щодо своїх резервів в річних звітах, а також інформацію про рівень покриття резервів ліквідними активами.

У США, Великобританії, Канаді та інших розвинених країнах компанії повинні регулярно звітувати перед регуляторами і публічно розкривати всі дані, що стосуються оцінки резервів. Це забезпечує прозорість ринку і дозволяє інвесторам, партнерам і споживачам краще оцінити фінансову стабільність страховика.

- Стрес-тестування і сценарне планування.

Стрес-тестування та сценарне планування є важливими інструментами для оцінки здатності страхових компаній витримати екстремальні ситуації, такі як економічні кризи, природні катастрофи або масові страхові випадки. Страховики проводять стрес-тести, щоб оцінити, як їх резерви та ліквідність витримують різні економічні шоки або надзвичайні події.

Цей підхід дозволяє страховикам оцінити, чи будуть їхні резерви достатніми для покриття зобов'язань у разі великих або непередбачуваних страхових подій, а також оцінити, як зміни в макроекономічних умовах або в структурі ризиків впливають на фінансову стійкість компанії.

Переваги міжнародних підходів до формування резервів є суттєвими для страхових компаній, оскільки вони дозволяють підвищити ефективність управління фінансовими зобов'язаннями, знизити ризики і забезпечити прозорість у діяльності страховиків. Для компаній застосування таких підходів є цінним, оскільки дозволяє не тільки покращити їхні фінансові показники, але й зміцнити довіру з боку клієнтів, інвесторів і регуляторів.

Однією з основних переваг застосування міжнародних стандартів, таких як IFRS 17, є покращення прозорості і точності оцінки зобов'язань страховиків. Цей стандарт дозволяє більш чітко визначити, які саме витрати повинні бути покриті резервами, а також в якій кількості. Враховуючи майбутні грошові потоки, страхові компанії можуть адекватно оцінити ймовірність настання страхових випадків, розмір майбутніх виплат і адміністративні витрати. Це дозволяє забезпечити відповідність резервів реальним фінансовим потребам компанії і мінімізувати ризики, пов'язані з недооцінкою чи завищенням зобов'язань.[74]

Також важливою перевагою є використання актуарних методів резервування, таких як метод ланцюгових лідерів або метод Борноутера-Фергюсона, які дозволяють точно прогнозувати майбутні страхові випадки на основі історичних даних. Це дає можливість страховим компаніям визначити обсяги резервів з більшою точністю, оскільки ці методи враховують реальні тенденції і статистику, що збільшує точність прогнозів і дозволяє своєчасно коригувати рівень резервів.[77]

Принцип відповідності активів і зобов'язань, який також використовується в міжнародних практиках, має важливе значення для

страховиків. Завдяки цьому принципу компанії можуть забезпечити ліквідність своїх резервів, що є критичним для виконання зобов'язань перед клієнтами у разі настання страхових подій. Застосування цього підходу дозволяє знижувати ризик того, що компанія не зможе виплатити страхові компенсації через недостатню ліквідність або низьку якість активів. Це сприяє підвищенню фінансової стабільності компанії та її здатності витримувати кризові ситуації.

Крім того, міжнародні підходи до формування резервів дозволяють страховикам підвищити свою репутацію та довіру з боку клієнтів і партнерів. [75] Публікація звітів, в яких детально вказуються методи оцінки резервів, припущення та результати стрес-тестів, створює прозорість і підвищує рівень довіри до страхової компанії. Така практика є важливою як для залучення нових клієнтів, так і для підтримки відносин з існуючими клієнтами, які можуть бути впевнені, що компанія здатна своєчасно виконати свої зобов'язання.

Також перевагою міжнародних підходів є можливість страховиків оцінювати свої фінансові зобов'язання з урахуванням потенційних стресових ситуацій. [79] За допомогою стрес-тестування та сценарного планування компанії можуть перевірити свою здатність витримати екстремальні умови, такі як економічні кризи, природні катастрофи або масові страхові випадки. Це дозволяє знизити ризики та забезпечити більш стабільну роботу страховика навіть у складних умовах. Підвищення здатності компанії до стійкості в кризових ситуаціях робить її більш привабливою для інвесторів і клієнтів.

Застосування таких міжнародних підходів дозволяє страховикам ефективно управляти ризиками, покращувати точність оцінки резервів та забезпечувати фінансову стабільність, що є критичним для їхнього довгострокового успіху на ринку. [76] Це дозволяє знижувати фінансові ризики, збільшувати ліквідність компанії та підвищувати її

конкурентоспроможність. Водночас, такі практики сприяють створенню прозорого ринку, де клієнти можуть бути впевнені у надійності своїх страховиків і отримувати справедливі та своєчасні виплати. Таким чином, міжнародні підходи до формування резервів є цінними для страховиків, оскільки вони дозволяють підвищити стабільність, прозорість і довіру на ринку, що в свою чергу сприяє їхньому довгостроковому успіху.

Міжнародний досвід управління та формування страховими резервами демонструє поступовий перехід від нормативно-формального підходу до ризик-орієнтованої, ринково-консистентної оцінки зобов'язань страховика. Нормативну рамку цього процесу задають, з одного боку, глобальні стандарти Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS), а з іншого – бухгалтерський стандарт IFRS 17 «Insurance Contracts» та регіональні режими платоспроможності, насамперед Solvency II в Європейському Союзі, система ризик-орієнтованого нагляду Національної асоціації страхових комісарів (NAIC) у США та Swiss Solvency Test у Швейцарії. Усі ці режими поєднує принципова ідея: технічні резерви мають ґрунтуватися на найкращій статистично обґрунтованій оцінці майбутніх грошових потоків (best estimate) з виділеною надбавкою за ризик (risk margin чи market value margin), яка відображає невизначеність щодо цих потоків і витрат на утримання капіталу.

На глобальному рівні IAIS через систему Insurance Core Principles визначає базові вимоги до оцінки зобов'язань і капіталу страховиків. Особливо важливими є принципи ICP 14 «Valuation» та ICP 17 «Capital Adequacy», які вимагають, щоб технічні резерви розраховувалися на основі поточних, неупереджених, ймовірно зважених прогнозів майбутніх виплат із дисконтуванням за відповідними безризиковими ставками, а також щоб адекватність капіталу оцінювалася у зв'язку з достатністю резервів, а не ізольовано від неї. У практичному вимірі це означає, що національні регулятори мають відмовлятися від механічних правил на кшталт «фіксований відсоток від премії» та запроваджувати вимогу до актуарного моделювання

збитковості, витрат, поведінки страхувальників і ринкових умов, а також до регулярних стрес-тестів і перевірок адекватності резервів.

З прийняттям IFRS 17 «Insurance Contracts» на рівні фінансової звітності вперше було чітко зафіксовано підхід, відповідно до якого зобов'язання за страховими контрактами оцінюються як дисконтована вартість очікуваних майбутніх грошових потоків із виділеною надбавкою за нефінансовий ризик (risk adjustment). Стандарт передбачає поділ зобов'язань на частину, що відповідає покриттю, яке ще не надано (liability for remaining coverage), та частину, пов'язану з уже понесеними збитками (liability for incurred claims), а також вимагає використання ринково орієнтованих безризикових ставок з урахуванням ліквідності при дисконтуванні. Для страхових компаній у юрисдикціях, де застосовуються міжнародні стандарти фінансової звітності, це означає необхідність перегляду моделей резервування таким чином, щоб вони були узгоджені одночасно з регуляторними вимогами й із логікою IFRS 17. Крім того, виділення risk adjustment у фінансовій звітності підвищує прозорість: інвестори та регулятори отримують можливість порівнювати «жорсткість» резервування різних страховиків, а отже й оцінювати їхній схильний до ризику профіль.

Найбільш системно ризик-орієнтований підхід до формування резервів реалізовано в Європейському Союзі. Директива 2009/138/EC (Solvency II) разом із Делегованим регламентом (ЄС) 2015/35 закріпила концепцію технічних резервів як суми best estimate та risk margin. Перша складова визначається як приведена вартість очікуваних майбутніх грошових потоків за договорами страхування, розрахованих на основі всієї наявної та надійної інформації про збитковість, витрати, відмови від договорів, опції та гарантії, притаманні продукту, тоді як risk margin розраховується за підходом вартості капіталу (cost-of-capital) як дисконтована вартість витрат на утримання капіталу, необхідного для покриття ризиків упродовж усього строку дії портфеля. Європейське управління з нагляду за страховою діяльністю та

пенсіями (EIOPA) щорічно публікує безризикові криві для дисконтування й дані щодо застосування механізмів підтримки довгострокових гарантій (Long-Term Guarantees measures), зокрема volatility adjustment, matching adjustment та перехідні положення.

Ці інструменти покликані зменшити надмірну чутливість резервів до короткострокових коливань ринкових ставок за одночасного збереження їх ринкової консистентності. Наприклад, для великих портфелів ануїтетів у Німеччині чи Франції застосування matching adjustment дає змогу краще узгодити оцінку пасивів зі структурою активів, що їх покривають, та обмежити волатильність показників платоспроможності.

У Сполучених Штатах Америки ключову роль у регулюванні резервів та капіталу відіграє Національна асоціація страхових комісарів (NAIC), яка встановлює модельні акти, стандарти нагляду та затверджує Valuation Manual. Система risk-based capital (RBC) встановлює мінімально необхідний капітал, який прямо залежить від масштабів і ризиковості діяльності страховика; при падінні відношення фактичного капіталу до вимоги RBC нижче встановлених порогів запускаються поетапні механізми регуляторного втручання – від подання плану фінансового оздоровлення до введення компанії під прямий контроль регулятора. Паралельно відбувається перехід до principle-based reserving (PBR) насамперед у секторі страхування життя. Вимоги до таких резервів закріплені, зокрема, у VM-20 Valuation Manual, який передбачає використання детермінованих і стохастичних проєкцій майбутніх грошових потоків, заснованих на внутрішніх актуарних припущеннях страховика щодо смертності, відмов від договорів, витрат і доходів від інвестицій з відповідними маржами. Для типового американського страховика з портфелем довгострокових полісів життя це означає, що резерв визначається як максимум із кількох альтернативних оцінок (детермінованої, стохастичної та формульної), а регулятор отримує право перевіряти адекватність використаних припущень і моделей через актуарні висновки та супровідну

документацію. У результаті резерви стають чутливими до реального ризик-профілю портфеля, а не до усереднених нормативів, що наближає американську систему до підходів Solvency II та до принципів IAIS.

Окремий інтерес становить швейцарський досвід, який реалізовано через Swiss Solvency Test. Ця система з самого початку побудована на повністю ринково-консистентній оцінці активів і пасивів. Технічні резерви визначаються як best estimate майбутніх грошових потоків плюс market value margin, який, так само як і risk margin у Solvency II, ґрунтується на підході вартості капіталу: MVM дорівнює приведеній вартості витрат на утримання капіталу, потрібного для покриття ризиків упродовж «run-off» портфеля. Швейцарське управління з фінансового нагляду (FINMA) вимагає, щоб технічні резерви не були нижчими за ринково-консистентну оцінку зобов'язань і щоб методики оцінки, припущення та параметри були детально задокументовані у внутрішніх політиках і бізнес-планах компаній. Під час польових тестів SST було продемонстровано, що MVM суттєво відрізняється для портфелів із різними строками дії та рівнем ризику: для довгострокових і більш ризикових видів страхування він вищий, ніж для короткострокових, що відображає реальну різницю в невизначеності майбутніх збитків. На практиці це означає, що великі швейцарські перестраховики подають показники платоспроможності, у яких технічні резерви вже очищені від прихованих надлишків або дефіцитів, зумовлених надмірно консервативними чи, навпаки, оптимістичними припущеннями.

Узагальнюючи міжнародний досвід, можна констатувати, що сучасні системи нагляду та фінансової звітності формують спільний еталон для управління страховими резервами. Його сутність полягає у поєднанні ринково-консистентної оцінки майбутніх грошових потоків з урахуванням повного спектра ризиків, застосуванні явної надбавки за ризик, тісній інтеграції резервування з вимогами до капіталу, а також у підвищених вимогах до актуарного управління, внутрішніх моделей і прозорості припущень.

Solvency II, IFRS 17, режими NAIC та Swiss Solvency Test ілюструють, як офіційні регуляторні та стандарт-сетингові органи послідовно відходять від формального поділу резервів за видами страхування до оцінювання їх адекватності, якості покриття та впливу на платоспроможність страховика, створюючи тим самим більш стійке та ризик-орієнтоване середовище функціонування страхових ринків.

3.2. Перспективи розвитку формування та використання страхових резервів в Україні.

Перспективи розвитку формування та використання страхових резервів в Україні безпосередньо пов'язані з триваючою регуляторною та інституційною реформою страхового ринку, наближенням до стандартів ЄС та повоєнною відбудовою економіки. Нова редакція Закону України «Про страхування» №1909-IX, яка фіксує перехід до ризик-орієнтованого нагляду, посилення ролі актуарної функції, вимоги до системи управління ризиками та корпоративного управління, задає рамку для глибокої трансформації підходів до резервування. Вона прямо апелює до категорій андеррайтингового, ринкового та операційного ризиків, запозичених із логіки Solvency II, а отже - орієнтує страховиків на більш економічно обґрунтоване, а не формально-нормативне визначення обсягу резервів.

Ключовим «точковим» кроком стало ухвалення Положення про порядок формування страховиками технічних резервів, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2023 №203. Документ деталізує склад резервів (премій, заявлених але не врегульованих збитків, IBNR тощо), встановлює вимоги до використання актуарних методів, якості даних, документування припущень, а також передбачає можливість застосування спрощень лише за чітко визначених критеріїв. Це означає, що в середньостроковій перспективі структура резервів українських страховиків стане ближчою до «best estimate

liabilities» у розумінні Solvency II, а процес їх формування - більш прозорим для наглядача та інвесторів. Потенціал удосконалення тут полягає в подальшому переході від детермінованих до стохастичних моделей резервування, широкому використанні триангуляційних підходів, аналізу «tail risk» та регулярного стрес-тестування портфелів, що вже закріплено в методичних рекомендаціях НБУ щодо оцінки стійкості небанківських установ.

Наступним системоутворювальним кроком є запровадження Вимог до платоспроможності та достатності капіталу страховиків, затверджених НБУ у травні 2024 року. Документ вводить ризик-орієнтовану модель оцінки капіталу, близьку за логікою до Solvency II: капітал розглядається крізь призму підкріплення андеррайтингових, ринкових, кредитних та операційних ризиків, а не лише як формальна величина понад мінімальний статутний фонд. Для формування резервів це означає, що в майбутньому їх обсяг та структура будуть розглядатися не ізольовано, а у зв'язці з профілем ризику, якістю активів, що покривають зобов'язання, та результатами внутрішньої оцінки ризиків і капіталу (ORSA). Перспектива полягає у впровадженні інтегрованих моделей, де актуарні розрахунки резервів безпосередньо «вшиті» у капітальні вимоги та сценарії розвитку компанії, а стійкість резервів перевіряється через стрес-тести макроекономічних, воєнних та катастрофічних сценаріїв.

Важливим вектором є гармонізація облікового та наглядного підходів завдяки впровадженню міжнародного стандарту фінансової звітності IFRS 17 «Insurance Contracts», який набув чинності для звітності з 1 січня 2023 року. IFRS 17 вимагає оцінювати страхові зобов'язання як дисконтовані очікувані грошові потоки з урахуванням ризикової надбавки та окремого обліку нерозподіленого прибутку (contractual service margin). Це переорієнтовує страховиків від «ретроспективного» резервування, прив'язаного до історичних збитків, до forward-looking підходів, де ключовими стають якість припущень, моделювання сценаріїв та управління часовою структурою грошових потоків. У перспективі кількох років можна прогнозувати поступове

зближення параметрів резервів у фінансовій звітності за IFRS 17 та в регуляторних розрахунках за вимогами НБУ, що зменшить регуляторний арбітраж і спростить інтерпретацію звітності для інвесторів.

Перспективи розвитку формування та використання страхових резервів визначаються також реальними трендами ринку в умовах повномасштабної війни. За даними НБУ, у 2023 році валові страхові премії зросли на тлі високої інфляції та структурних змін у попиті, при цьому ринок залишається концентрованим, домінують non-life сегменти (автострахування, майнове страхування, медичне страхування), а структура виплат демонструє зростання збитковості за окремими видами. Стандартні договори, як правило, виключають воєнні ризики, але опосередкований вплив війни через руйнування інфраструктури, міграцію, зміну поведінки страхувальників та зростання частоти шахрайства створює додаткові виклики для оцінки резервів. Перспективно це стимулюватиме розвиток спеціалізованих продуктів із воєнними та політичними ризиками за участі держави та міжнародних фінансових інституцій, де резервування буде поєднане з механізмами перестрахування і гарантійними інструментами.

Суттєвий потенціал удосконалення формування резервів пов'язаний із розвитком актуарної професії та статистичної бази. І новий Закон «Про страхування», і підзаконні акти НБУ прямо фіксують актуарну діяльність як ключову функцію страховика, відповідальну за моделі ціноутворення та резервування. У найближчі роки очікується розширення кола сертифікованих актуаріїв, участь українських фахівців у міжнародних професійних асоціаціях, а також формування централізованих масивів даних - як через регуляторну звітність, так і через галузеві пулінгові рішення (наприклад, по автострахуванню чи катастрофічних ризиках). Це створить передумови для переходу від спрощених нормативних коефіцієнтів до глибших моделей резервування, що враховують залежності між ризиками, поведінкові аспекти страхувальників та довгі «хвости» збитків.

Важливим напрямом є підвищення якості активів, якими покриваються резерви. Вимоги НБУ до платоспроможності вже містять підхід, за якого різні класи активів зважуються з урахуванням їх кредитного, ринкового та ліквідного ризику; у перспективі цей підхід буде поглиблюватися, наближаючись до практики Solvency II, де якість активів безпосередньо впливає на величину необхідного капіталу. Для українських страховиків це означає поступову відмову від надмірної концентрації в окремих видах фінансових інструментів, необхідність диверсифікації портфелів, розвитку внутрішніх політик ALM (управління активами і пасивами) та активнішого використання довгострокових інструментів державного боргу й інфраструктурних проєктів як «якісного покриття» довгострокових резервів життя.

Окремий блок перспектив пов'язаний із цифровізацією нагляду та внутрішніх процесів компаній. НБУ уже перейшов на XBRL-звітність для небанківських установ, що розширює можливості аналізу резервів на рівні всього ринку, дозволяє швидко ідентифікувати відхилення та проводити порівняльний аналіз між страховиками. Для самих компаній цифровізація означає впровадження інтегрованих інформаційних систем, які об'єднують андеррайтинг, врегулювання збитків, бухгалтерський облік, актуарні розрахунки та ризик-менеджмент. У перспективі це відкриває шлях до використання big data та елементів машинного навчання в оцінці ризиків і резервів (наприклад, для моделювання частоти та розміру збитків у режимі near-real time), а також до впровадження динамічних моделей резервування, які автоматично реагуватимуть на зміну портфеля.

Повоєнна відбудова та очікуване зростання попиту на страхування інфраструктури, житла, здоров'я, аграрних ризиків та малого бізнесу створює додаткові горизонти для розвитку резервування. Значна частина майбутніх проєктів відбудови фінансуватиметься за участі міжнародних фінансових організацій, які традиційно висувають підвищені вимоги до надійності

страхового покриття. Це стимулюватиме використання комбінованих схем - національні страховики + міжнародні перестраховики + гарантії МФО - де формування резервів має бути інтегроване з міжнародними підходами до оцінки катастрофічних ризиків, кліматичних сценаріїв та ESG-факторів. У такій конфігурації український ринок отримує шанс стати частиною глобальних ризик-пулів, але за умови, що якість резервів і капіталу буде зрозумілою та прийнятною для міжнародних контрагентів.

Загалом перспективи розвитку формування та використання страхових резервів в Україні можна охарактеризувати як рух від формально-нормативної моделі до комплексної ризик-орієнтованої системи, що поєднує вимоги нового Закону «Про страхування», регуляції НБУ щодо технічних резервів і платоспроможності, стандарти IFRS 17 та найкращі практики Solvency II. Реалізація цього потенціалу вимагатиме часу, інвестицій у людський капітал, інфраструктуру даних і внутрішні системи управління, однак у випадку успішного впровадження забезпечить вищу стійкість страхових компаній, більшу прозорість для клієнтів та інвесторів і здатність ринку виконувати свою ключову функцію - перерозподіл та поглинання ризиків в економіці, яка відновлюється після війни.

3.3. Рекомендації щодо вдосконалення системи формування страхових резервів в Україні.

Вдосконалення системи формування та використання страхових резервів є важливою складовою стабільності та розвитку страхового ринку в Україні. У зв'язку з постійними змінами в економічному та політичному середовищі, а також з урахуванням глобальних тенденцій у страхуванні, важливо адаптувати національні підходи до формування резервів, базуючись на кращих міжнародних практиках. Міжнародний досвід в управлінні страховими резервами надає безцінні уроки для України,

показуючи, як забезпечити фінансову стійкість страховиків, підвищити довіру до галузі та забезпечити ефективне управління ризиками.

До основних рекомендацій щодо вдосконалення системи формування страхових резервів в Україні можна віднести:

- Удосконалення сучасної системи формування страхових резервів в Україні має ґрунтуватися на оновленій регуляторній архітектурі, визначеній Законом України «Про страхування» №1909-IX [8], а також постановами Національного банку України, які у 2023–2024 роках кардинально змінили вимоги до платоспроможності страховиків, структури технічних резервів і порядку їх оцінювання. Центральними документами є Положення про порядок формування технічних резервів, затверджене постановою НБУ №203 від 29.12.2023 [9], Положення про вимоги до платоспроможності та достатності капіталу страховиків (постанова №201 від 29.12.2023) [10], а також впровадження МСФЗ 17 «Страхові контракти» [14], яке суттєво змінює логіку оцінки страхових зобов'язань.

Насамперед страховим компаніям необхідно забезпечити повну відповідність внутрішніх методик формування резервів нормам постанови №203. Це потребує перегляду моделей розрахунку резерву незароблених премій, RBNS, IBNR, резерву коливань збитковості, а також удосконалення процедур сегментації договорів та історичного аналізу збитковості. Важливим інструментом контролю якості стає регулярний back-testing - порівняння прогнозованих та фактичних виплат, а також документування актуарних припущень. Такий підхід дозволяє виявляти як надто агресивні, так і надмірно консервативні моделі резервування, що відповідає логіці ризик-орієнтованого нагляду НБУ.

Наступним ключовим напрямом є інтеграція вимог МСФЗ 17 [14], який передбачає оцінювання страхових контрактів на основі дисконтованих очікуваних грошових потоків та коригування на ризик (risk adjustment). Для ефективного впровадження цього стандарту страховикам доцільно

створювати єдині актуарно-фінансові моделі, що дозволяють одночасно забезпечувати потреби регуляторної звітності, вимог МСФЗ 17 та внутрішнього управління економічним капіталом. Це потребує модернізації IT-інфраструктури компаній, упровадження сховищ даних (data warehouse) та сценарного моделювання, включно з оцінкою впливу воєнних, інфляційних чи демографічних ризиків.

У світлі оновлених вимог до платоспроможності страховиків, визначених постановою НБУ №201 [10], формування резервів має бути інтегроване у систему ORSA (Own Risk and Solvency Assessment). Резерви перестають бути суто технічною статтею балансу і стають ключовим драйвером оцінки ризикового профілю компанії. Страховики мають здійснювати стрес-тестування резервів із моделюванням сценаріїв масових збитків, збільшення рівня врегульованих претензій, дефолтів контрагентів або коливань процентних ставок. Такий підхід наближає українську практику до стандартів Solvency II[15].

Важливою умовою розвитку системи резервування є підсилення актуарної функції. Закон №1909-IX уже визначає статус відповідального актуарія, однак для підвищення точності розрахунків необхідно створювати централізовані галузеві статистичні бази, зокрема за видами майнового, медичного, автострахування та страхування аграрних ризиків. Розвиток спільної статистики дозволить підвищити точність побудови моделей IBNR, tail-ризиків та збитковості. Підвищення незалежності актуарія, вимоги до обов'язкового щорічного актуарного звіту та деталізація припущень - необхідні елементи зміцнення стійкості ринку.

Підвищення прозорості у сфері резервів є наступною важливою умовою модернізації галузі. НБУ вже запроваджує оновлені XBRL-форми звітності [8], однак страховики можуть додатково розкривати методики резервування, ключові припущення, аналіз чутливості та результати стрес-тестів. За

аналогією з «третім стовпом» Solvency II [15], це підвищить довіру страхувальників і забезпечить ринкову дисципліну.

Важливим напрямом майбутнього розвитку є інтеграція кліматичних та ESG-ризиків у політику резервування. Європейські регулятори вже вимагають включати ці ризики до оцінки технічних резервів, і для України з її воєнними, техногенними та кліматичними загрозами такий підхід є особливо актуальним. Регулярні сценарні тести, що враховують наслідки екстремальних погодних подій, руйнування інфраструктури, аграрні катастрофи та інші довгострокові ризики, забезпечать майбутньоорієнтований характер резервів.

Окремого значення набуває розвиток перестрахування та колективних механізмів покриття катастрофічних ризиків. В умовах війни та високої волатильності збитковості участь у спеціалізованих пулах, а також поглиблення співпраці з міжнародними перестраховиками дозволяє зменшити навантаження на власні резерви та підвищити стійкість ринку.

Цифровізація стає критично важливою складовою вдосконалення системи резервування. Впровадження автоматизованих ІТ-платформ, машинного навчання для прогнозування збитковості та регтех-рішень для звітності відповідно до вимог НБУ здатне зменшити операційні ризики і забезпечити високу точність даних, що лягають в основу розрахунку резервів. Автоматизація формування трикутників збитків, побудова моделей IBNR та аналіз трендів у реальному часі сприятимуть переходу страховиків до повноцінної ризик-орієнтованої системи.

У зв'язку з новими вимогами до платоспроможності та достатності капіталу, в 2026 році необхідно інтегрувати процес формування резервів в систему управління ризиками (ORSA). Це допоможе оцінювати адекватність резервів не лише в базовому сценарії, а й під час стрес-тестів, таких як масові збитки або зміна економічної ситуації.

Ще одним важливим кроком є підвищення вимог до якості та ліквідності активів, які покривають резерви. В Україні вже встановлені обмеження щодо

концентрації і валютної структури активів, але необхідно доповнити ці регуляції вимогами щодо інвестицій у низьколіквідні інструменти та ризикові корпоративні папери, а також здійснювати регулярну переоцінку активів за справедливою вартістю. Запровадження обов'язкових стрес-тестів ліквідності допоможе забезпечити належний рівень покриття резервів.

Для розвитку системи резервування необхідно посилити роль актуаріїв на ринку. Важливо створити централізовані галузеві бази даних, які страховики могли б використовувати для калібрування моделей IBNR та оцінки «tail-ризиків», а також розвивати кваліфікацію актуаріїв та забезпечити їх незалежність від комерційних підрозділів компаній.

Для покращення прозорості та довіри клієнтів до страхових компаній необхідно запровадити розкриття детальної інформації про методологію формування резервів, ключові припущення та результати чутливості до основних ризиків. Це дозволить підвищити довіру як з боку споживачів, так і з боку інвесторів.

ВИСНОВОК

Кваліфікаційна робота є ґрунтовним дослідженням важливих аспектів формування та використання страхових резервів в Україні. Зміст роботи дозволяє глибше зрозуміти роль страхових резервів у забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній, а також виявити ключові проблеми та виклики, з якими стикаються страховики в Україні у процесі управління резервами. За результатами дослідження було зроблено кілька важливих висновків, які мають значення не лише для теоретичних аспектів, але й для практичного застосування в страхових компаніях.

Одним з основних висновків роботи є те, що страхові резерви відіграють вирішальну роль у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії. Вони є гарантією виконання зобов'язань перед клієнтами та регуляторами. Однак, в Україні досі існує ряд проблем, які ускладнюють ефективне резервування. Перш за все, це недостатня адаптація українського законодавства до міжнародних стандартів, зокрема до IFRS 17, який набрав чинності в 2023 році. Цей стандарт дозволяє страховикам більш чітко визначати свої зобов'язання та резерви, що є важливим для забезпечення фінансової прозорості та надійності на ринку. Адаптація до таких стандартів вимагає реформ у національному регулюванні, що є важливим для розвитку галузі.

Другим важливим аспектом є відсутність уніфікації методів формування резервів. Різноманіття підходів до резервування в різних компаніях призводить до суттєвих розбіжностей у рівнях сформованих резервів, що створює ризики для стабільності та надійності компаній. Крім того, недостатня прозорість у процесі резервування може призвести до довіри клієнтів та партнерів до страховиків, що є серйозною проблемою на конкурентному ринку. З урахуванням розвитку інформаційних технологій та автоматизації бізнес-процесів, майбутні

дослідження можуть зосередитись на застосуванні технологій в обчисленні та управлінні страховими резервами. Зокрема, впровадження штучного інтелекту для прогнозування майбутніх страхових зобов'язань або використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та автоматизації формування резервів може стати важливим кроком для вдосконалення процесу управління резервами в страховій галузі.

Аналіз міжнародного досвіду вказав на ефективність застосування стохастичних моделей резервування. Ці моделі дозволяють оцінювати не лише очікувані резерви, а й ймовірності ризиків, що дозволяє краще планувати витрати та зменшувати можливі втрати. Зокрема, використання таких методів виявилось ефективним для забезпечення більш точного прогнозування фінансових зобов'язань страховиків. Врахування такого досвіду є важливим кроком для вдосконалення методів резервування в Україні.

Практичне значення роботи полягає в розробці рекомендацій для вдосконалення процесу формування страхових резервів в Україні. Запропоновані підходи до вдосконалення методів резервування, зокрема використання комбінованих актуарних моделей, дозволяють знизити ризики недооцінки резервів і покращити точність прогнозування майбутніх зобов'язань. Крім того, робота показує необхідність впровадження міжнародних стандартів у національну практику, що допоможе підвищити прозорість звітності страховиків та зміцнити фінансову стабільність ринку.

Оскільки вдосконалення резервування може позитивно вплинути на рівень довіри до українських страхових компаній, розширення міжнародної співпраці та залучення інвестицій також варте уваги. Запровадження міжнародних стандартів і практика резервування відповідно до міжнародних норм можуть підвищити привабливість українського ринку для іноземних інвесторів, що допоможе залучити додаткові фінансові ресурси для розвитку галузі.

Ще одним важливим аспектом є розвиток державного регулювання. На основі дослідження було встановлено, що в Україні необхідно посилити контроль за формуванням страхових резервів та підвищити вимоги до прозорості фінансових звітів. Це дозволить не лише підвищити ефективність діяльності страховиків, а й зміцнити довіру до ринку страхування в цілому. Особливо важливою є система внутрішнього контролю в компаніях, яка повинна включати чіткі правила для формування та використання резервів, а також для управління ризиками.

Підвищення ефективності формування та використання страхових резервів позитивно впливає на стабільність не лише окремих страховиків, але й на всю економіку країни. Страхування є важливим інструментом для захисту бізнесу та населення від фінансових ризиків, і підвищення надійності цього сектору сприяє зростанню економічної безпеки, що в свою чергу позитивно відображається на розвитку інших галузей економіки.

Загалом, виконане дослідження показало, що для забезпечення фінансової стійкості українських страхових компаній необхідно вдосконалювати підходи до резервування, адаптувати законодавство до міжнародних стандартів і підвищувати прозорість звітності. В результаті, ці зміни сприятимуть стабільності ринку, знизять ризики для компаній та підвищать їхню конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках. Незважаючи на запропоновані вдосконалення, ринок страхування України все ще має низку викликів, таких як недостатня довіра з боку населення, високий рівень недооформлених договорів, а також відсутність повної прозорості в діяльності деяких компаній. Підвищення рівня фінансової грамотності серед населення та розвиток прозорості на ринку допоможе подолати ці виклики та сприятиме зростанню страхового ринку в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Страховий ринок України. К.: Знання, 1998. 371 с
2. Bryant J. A model of reserves, bank runs, and deposit insurance. *Journal of Banking & Finance*. 1980. Volume 4, Issue 4, Pp. 335–344
3. Говорушко Т. Страхові послуги: Навчальний посібник К. : Центр навчальної літератури, 2005. 397 с.
4. Пластун. В. Л., Балєв В.Є. Формування оптимального портфелю технічних резервів страхових компаній. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2012. № 3 (51). С. 13 –18.
5. Полчанов А.Ю. Поняття, складові та задачі фінансової стратегії страхової компанії. *Problems of design and development of human communities selforganization forms: materials digest of the 4th International Scientific Conference*. – Odessa: InPress, 2011. 276 p
6. Беялов Т.Е. Єрмошенко А.М. Методи та принципи стратегічного управління в страхових компаніях URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/APE/2010_9/APE-2010-09/191-200.pdf.
7. Нестерова Д. Фінансові ресурси страхових організацій та напрямки їх розміщення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2013. № 12(153). С. 71–75.
8. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX (чинна редакція від 01.01.2025) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
9. Про затвердження Положення про порядок формування страховиками технічних резервів : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2023 № 203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0203500-23>
10. Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика

- : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2023 № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23>
11. IFRS 17 Insurance Contracts / International Accounting Standards Board. – London, 2017 (з наступними змінами та роз'ясненнями). Офіційний текст стандарту: URL: <https://www.ifrs.org>
 12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
 13. Про затвердження Методики формування технічних резервів за видами страхування, іншими ніж страхування життя: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2023 № 203.
 14. МСФЗ 17 «Страхові контракти»: переклад з англ. / Міністерство фінансів України. – Київ : Мінфін, 2023. – 210 с. – URL : https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS17%20ukr_AH.pdf.
 15. EIOPA. Solvency II Framework: Technical Specifications. European Insurance and Occupational Pensions Authority. – 2023. – URL : <https://www.eiopa.europa.eu>.
 16. EY. Applying IFRS 17: Insurance contracts. Ernst & Young Global Ltd. – 2020. – URL : <https://www.ey.com>
 17. Кисільова І. Ю. Особливості формування та оцінки страхових резервів // Проблеми економіки та управління. – 2021. – № 2. – С. 45–52.
 18. Пугаченко О. М. Страхові резерви: порядок формування, облік, оцінка. – Тернопіль: ЗУНУ, 2017. – 124 с.
 19. Стангрет М. Основи управління страховими резервами. – Чернівці: ЧНУ, 2023. – 98 с
 20. Самошкіна І. Д. Особливості формування резервів страхових компаній. Гроші, фінанси та кредит. 2016. № 11. С. 786–789.
 21. Термін «Страхові резерви» // Термінологія законодавства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

22. Ткаченко Н.В. Основні напрями забезпечення фінансової стійкості страховиків у посткризовий період. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2012. № 2(14). С. 291–297.
23. Ширінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 9. С. 173–178.
24. Малинич Г.М. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки. Вісник Київського національного економічного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Економіка. 2009. № 113–114. С. 87–91.
25. Кисільова І. Ю. Формування страхових резервів у системі фінансової безпеки страховика : автореф. диплом. роботи / І. Ю. Кисільова ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана ; Острозька академія. – 2020. – URL : <https://kneu.edu.ua> ;
26. Національний банк України. *Проект постанови Правління НБУ щодо внесення змін до нормативно-правових актів з регулювання діяльності у сфері страхування*– Київ, 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2023-10-27.pdf
27. Швець Н. В. Особливості формування страхових резервів страховими компаніями в Україні // *Фінанси, кредит, діяльність банків*. – 2021. – № 3(38). – С. 144–153. – URL : [file:///C:/Users/users/Downloads/FKD+3+\(38\)+2021-144-153.pdf](file:///C:/Users/users/Downloads/FKD+3+(38)+2021-144-153.pdf)
28. Галь С.В. Дослідження чинників вибору страхової компанії / С.В. Галь, О.О. Антонець // *Матеріали X Міжнародної науково-практичної студентської конференції магістрантів*. – 2016. – С. 236–237.
29. Курок О.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / О.О. Курок / *Економічний вісник університету*. – 2016. – С. 557-560.
30. Кисільова І. Ю. Формування та оцінка страхових резервів у сучасних умовах розвитку страхового ринку України // *Економічний простір*. – 2021. – № 171. – С. 453–462.

- 31.Звітність страховиків: Порядок підготовки та подання фінансової звітності страховими компаніями в Україні // *Фінанси, кредит, діяльність банків* – URL : <http://fkd.net.ua>
- 32.Економічні та соціальні аспекти управління резервами страховиків // *Економіка і суспільство*. – URL : <https://economyandsociety.in.ua>
- 33.Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Нормативно-правові акти щодо регулювання страхового ринку // *Законодавство України*. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
- 34.Таркуцяк А. Страховий менеджмент: Метод. матеріали і рекомендації для студ. Київського ун-ту права / Київський ун-т права. - К., 2000. - 26с
- 35.Бобик М.В. Виклики становлення правового регулювання діяльності страховиків в Україні – 2019. 256 с.
- 36.Рейтинг страхових компаній України/FORINSURER/Головні новини страхового ринку/ URL : <https://forinsurer.com/>
- 37.Бігдаш В. Страхування: навч. посіб. К.: МАУП, 2006. 444 с
- 38.Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник К.: Знання, 2011. 391 с.
- 39.Стожок Л. Страхування К.: Університет «Україна», 2015. 162 с.
- 40.Законодавство України. «Страхові резерви» // *Термінологія законодавства України*. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/28920>
- 41.Національний банк України. Проект постанови Правління НБУ «Про внесення змін до нормативно-правових актів з регулювання діяльності страховиків» – URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2023-10-27.pdf
- 42.Сосновська О.Р. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій/ Сосновська О.Р. // Факторний аналіз формування страхових резервів страховика – 2023.

- 43.Плиса В. Й. Модель державного регулювання страхового ринку в Україні / В. Й. Плиса // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №10. – С. 209 – 215
- 44.Базилевич В.Д. Страховий ринок України / В.Д. Базилевич. – К.: Товариство «Знання», КОО. – 1998. – 374 с.
- 45.Сподарева О.Г. Теоретичні засади функціонування страхового ринку в ринкових умовах господарювання / О.Г. Сподарева // Економіка та держава, 2010. – № 5. – С.54 – 56.
46. Ткаченко Н.В. Страхування: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів: практикум / Н.В. Ткаченко. К.: Ліра – К, 2009. – 470 с.
- 47.Соболь Р. Г. Сутність державного регулювання страхової діяльності в Україні / Р. Г. Соболь // Державне будівництво. – 2009. – №1. – URL : <http://82-117-235-189.gpon.sta.kh.velton.ua>.
- 48.Бердар М.М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 21. – С. 272–279.
- 49.Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Нормативні акти та регулювання страхової діяльності. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
50. Uniqa Ukraine. Офіційний сайт страхової компанії. – URL : <https://uniqa.ua>
- 51.INGO Ukraine. Офіційний сайт страхової компанії. – URL : <https://ingo.ua>
- 52.ARX Insurance. Туристичне страхування. Офіційний сайт. – URL : <https://arx.com.ua/produkty/turystychne-strakhuvannya/turystychne-strakhuvannya>
- 53.PZU Україна. Офіційна інформація про компанію. – URL : <https://www.pzu.com.ua>

- 54.Страхування: Підручник/ М-во освіти і науки України, КНЕУ, Українська фінансово-банківська школа; Керівник авт. колективу і наук. ред. Семен Осадець,. - 2-е вид., перероб. і доп.. - К.: КНЕУ, 2002. - 599 с
- 55.SG “TAS”. Офіційний сайт страхової групи. – URL : <https://sgtas.ua>
- 56.Arsenal. Офіційний сайт страхової компанії. – URL : <https://arsenal-ic.ua/>
- 57.Universalna. Офіційний сайт страхової компанії. – URL : <https://universalna.com>
- 58.Сидоренко, В. М. Фінансова стійкість страховиків в умовах економічної нестабільності. // *Економіка та держава*. – URL : <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/147>
- 59.Національний банк України. Вимоги до платоспроможності страховиків (оновлена редакція 23.05.2024). URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vymogy_do_platospromozhnosti_23-05-2024.pdf?v=8
- 60.Фінансова звітність ARX Life 2024. Публічна та фінансова інформація - URL : <https://arx.com.ua/publiczna-ta-finansova-informatsiya?tab=finansova-zvitnist-arx-life>
- 61.МСФЗ 17 «Страхові контракти». International Financial Reporting Standards Foundation. – URL : <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-17>
- 62.EY. Applying IFRS 17: Overview of key changes in insurance contract accounting. – URL : <https://www.ey.com>
- 63.Кисільова І. Ю. Особливості формування та оцінки страхових резервів // *Фінансові консультації та дослідження*. - 2021. - № 6 - С.123
- 64.Пугаченко О. О. Страхові резерви: порядок формування, облік та оцінка // *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. - 2017. - №62 - С. 120

- 65.Стангрет М. Основи управління страховими резервами : навч. посіб. - Чернівці : Чернівецький національний університет, 2023. - с. 56
- 66.Economy and Society. Економічні та соціальні аспекти управління резервами страховиків. – URL : <https://economyandsociety.in.ua>
- 67.Нацкомфінпослуг України (архів). Нормативні документи щодо технічних резервів страховиків. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
- 68.NBU. Огляд ризиків страхового ринку України. – URL : <https://bank.gov.ua>
- 69.Бунін С. В. Аналіз розвитку Європейського ринку страхових послуг / С. В. Бунін // Ефективна економіка. -2017. - № 4.
- 70.Мілошевич Н.В., Пашкова А.В. Сучасні реалії та тенденції розвитку страхових компаній в Україні // Гроші, фінанси і кредит, 2019. Випуск 38. С. 360-366.
- 71.Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Держфінпослуг від 17.12.2004 № 3104 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05/print1443084793843644>
- 72.Добош Н.М. Основні принципи формування та управління капіталу страхових організацій / Н. М. Добош // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 132- 140.
- 73.Самошкіна І. Д. Особливості формування резервів страхових компаній. Гроші, фінанси та кредит. 2016. № 11. С. 786–789.
- 74.Івасечко У.В. Історія розвитку страхування в Україні та нормативно-правове регулювання його обліку. Економічний аналіз. 2012. Вип. 10. Ч. 2. С. 251–253.

- 75.Шірінян Л. В. Зарубіжний досвід забезпечення платоспроможності страхових компаній. Економічні науки: зб. наук. пр. ЧДТУ. 2009. № 22. С. 40–45.
- 76.Юхименко В. М. Solvency II в Україні: проблеми впровадження вимог до платоспроможності страхових організацій // Науковий вісник Харківського державного університету. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/155.pdf
- 77.Broszeit T. Macroprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector // IMF Working Paper. 2014 (July). URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14133.pdf>
- 78.Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS 17). Адаптація в Україні. Стаття в журналі "Фінансові послуги" (2022). URL: <https://www.ifrs.org>
- 79.Статистичний бюлетень "Страхування в Україні" (2023). Київ: Держкомстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
- 80.Міжнародні стандарти формування резервів за страховими договорами. Практичні рекомендації для страховиків. Організація страхового регулювання Європейської асоціації страховиків (2022). URL: <https://www.eiopa.europa.eu>
- 81.Хропонюк Д. О., Длугопольський О. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. С. 118-126.
- 82.Юдіна С.В., Філін Ю.А. Дослідження страхової системи на основі системного підходу. Причорноморські економічні студії. Випуск 82, 2023, С. 109 -113.
- 83.Самошкіна І.Д. Особливості формування резервів страхових компаній. Гроші, фінанси та кредит. 2016. № 11. С. 786–789.
84. Балицька М.В. Інвестування страхових резервів як фактор підвищення фінансової стійкості страховика. Науковий вісник Ужгородського

- національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 19–24.
- 85.Александрова М.М. Страхування : навчально-методичний посібник. Київ : ЦУЛ, 2002. 208 с.
- 86.Рудь І. Аналіз страхового ринку України / І. Рудь // Глобальні та національні проблеми економіки. –2016. – Вип. 10. – С. 856–859.
- 87.Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173–178
- 88.Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська. – Дніпро: Пороги, 2019. – С. 198.
- 89.Самошкіна І. Д. Особливості формування резервів страхових компаній. Гроші, фінанси та кредит. 2016. № 11. С. 786–789
- 90.Шірінян Л.В. Фінанси страхових організацій : [конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»] / Л.В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – 108
- 91.Страхові резерви та порядок їх формування. URL: https://pidru4niki.com/11510409/strahova_sprava/strahovi_rezervi_poryadok_formuvannya
- 92.Рабий О. С. Управління фінансовою стійкістю страховика / О. С. Рабий . Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції "Розвиток фінансово-кредитних відносин в Україні". – К., 2010. – С. 221–224.
- 93.Шірінян Л. В., Шірінян А. А. Ключові показники ефективності функціонування страхового ринку для держави. Бізнес Інформ. 2019. №8. С. 158–164.
- 94.Аберніхіна І.Г. Сокиринська фінанси страхових організацій Дніпро – 2019. – с. 76 - URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-8-158-164>

95. Приказюк Н. В., Янковський Д. В. Підходи до формування технічних резервів страхових організацій - URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-1_0-pages351_356.pdf
96. Прокопенко Ж.В. Суб'єкти внутрішнього контролю в страхових компаніях / Ж.В. Прокопенко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Міжнародний збірник наукових праць. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – Вип. 2(23) – С. 290-296
97. Говорушко Т. Страхові послуги: Навчальний посібник/ Тамара Говорушко,; М-во освіти і науки України, Укр. нац. ун-т харчових технологій. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 397 с
98. Кнейслер О.В. Методологія класифікації фінансових потоків страхових компаній / О.В. Кнейслер // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 20. – С. 157-163.
99. Мамонова Г.В. Дослідження економічної сутності страхових резервів. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2012.
100. Страхування: Навч.-метод. посібник/ За заг. ред. О.О.Гаманкової; М-во освіти і науки України; КНЕУ. - К.: КНЕУ, 2000. - 117 с.
101. Лук'яненко, А. В. Формування і використання страхових резервів страхової компанії // Наукові перспективи. - 2025. - № 6(36). - С. 112–120.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "АРКС ЛАЙФ"** (найменування)

Дата (рік, місяць, число) **2025 01 01**
за ЄДРПОУ **35692536**

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за **Рік 2024** р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	328 439	322 543
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	67 330	60 022
Валовий:			
прибуток	2090	261 109	262 521
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	8 070	8 856
у тому числі:	2121	2 193	6 354
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(-)	(-)
Витрати на збут	2150	(183 611)	(186 732)
Інші операційні витрати	2180	(41 774)	(31 236)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	43 794	53 409
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	43 237	33 168
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(4 514)	(4 958)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	158	105
Усього за розділом II	1195	166 975	257 968
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	285 127	375 134

Пасива	Код радика	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паієвий) капітал	1400	29 300	80 300
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	182 473	198 499
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	211 773	278 799
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	18 231	21 480
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерви довгострокових зобов'язань			
резерви збитків або резерви належних виплат	1532	-	-
резерви незароблених премій	1533	-	-
інших страхових резервів	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	18 231	21 480
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	290	1 088
розрахунками з бюджетом	1620	3 005	1 734
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 998	1 734
розрахунками зі страхування	1625	3	-
розрахунками з оплати праці	1630	31	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	169	-
Поточні забезпечення	1660	10 057	9 029
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	41 568	63 004
Усього за розділом III	1695	55 123	74 855
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Частина капіталу недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	285 127	375 134

Керівник
Груба Ірина Іванівна

Гавриленко Вячеслав Віталійович

Груба Ірина Іванівна

¹ Кодифікація адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Б

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "АРКС ЛАЙФ"** (найменування)

Дата (рік, місяць, число) **2025 01 01** за ЄДРПОУ **35692536**

КОДИ

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за **Рік 2024** р.

Форма №3 Код за ДКУД **1801004**

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	-	-
Повернення податків і зборів у тому числі податку на додану вартість	3005	-	-
Цільового фінансування	3010	-	-
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	-	-
Надходження від повернення авансів	3020	-	-
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	6 152	5 500
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	325 257	305 457
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	505	645
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(17 688)	(10 941)
Праці	3105	(18 610)	(15 840)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(4 303)	(3 802)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(31 229)	(22 563)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(26 357)	(18 330)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(4 872)	(4 233)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(-)	(-)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	213 095	225 986
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(209)	(8)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	46 780	32 462
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	111 322	104 379
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	32 587	23 547
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	59 804	60 000

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(107 398)	(168 576)
необоротних активів	3260	(1 311)	(2 472)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(105)	(150)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(65 313)	(75 616)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	29 586	-58 888
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	-	-
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	-	-
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(-)	(-)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(210)	(217)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-210	-217
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	76 156	-26 643
Залишок коштів на початок року	3405	39 454	66 205
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	353	(108)
Залишок коштів на кінець року	3415	115 963	39 454

Керівник:

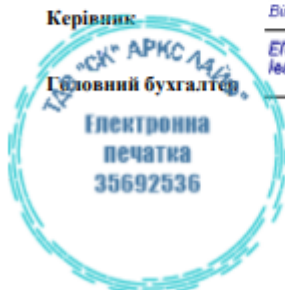
Вячеслав
Віталійович

Гавриленко Вячеслав Віталійович

Головний бухгалтер:

ІП Груба Інна
Іванівна

Груба Інна Іванівна

Додаток В

до Національного розкриття (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "АРКС ЛАІФ"** Дата (рік, місяць, день) **31 грудня 2024** КОДИ **1801001**

Територія **Україна** за КАТОРТГ¹ **UA8000000000719633**

Організаційно-правова форма господарювання **Товариство з додатковою відповідальністю** за КОПФГ² **250**

Вид економічної діяльності **Страхування життя** за КВЕД **65.11**

Середня кількість працівників ² **23**

Адреса, телефон **вулиця ІЛІНСЬКА, буд. 8, м. Київ, 04070** **4967286**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "у" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку ☐

за міжнародними стандартами фінансової звітності ☒

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2024** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи	2	3	4
Нематеріальні активи	1000	7 233	7 534
первісна вартість	1001	8 632	9 858
накопичена амортизація	1002	1 399	2 324
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	859	604
первісна вартість	1011	1 705	1 744
знос	1012	846	1 140
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	108 974	108 026
Заборгованість за внесками до статутного капіталу інших підприємств	1036	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	143	106
Відстрочені податкові активи	1045	916	857
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	27	39
Усього за розділом I	1095	118 152	117 166
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	16	16
виробничі запаси	1101	16	16
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6	84
з бюджетом	1135	1	14
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	398	114
Поточні фінансові інвестиції	1160	126 942	141 672
Гроші та їх еквіваленти	1165	39 454	115 963
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	39 454	115 963
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	82 517	81 619
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(15 491)	(15 619)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	67 026	66 000
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	67 026	66 000

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	137	83
Витрати на оплату праці	2505	22 543	20 100
Відрахування на соціальні заходи	2510	4 190	3 578
Амортизація	2515	1 235	765
Інші операційні витрати	2520	264 610	253 464
Разом	2550	292 715	277 990

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Вячеслав
Віталійович
ЕП Груба Інна
Іванівна

Гавриленко Вячеслав Віталійович

Груба Інна Іванівна